

בנק הפועלים

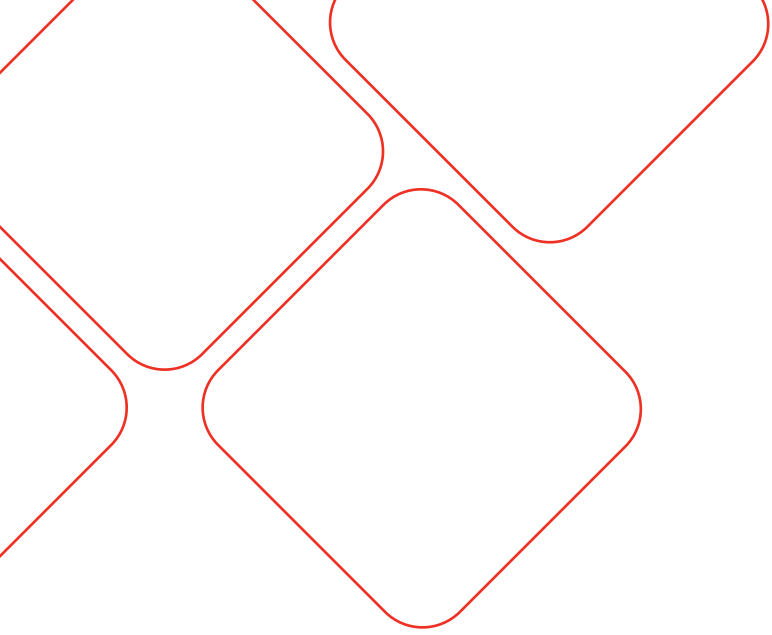
דוח על הסיכונים -

גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים

ליום 30 בספטמבר 2023

דוח מונגש

תוכן העניינים

44	ה. סיכוני אשראי של צד נגדי	8	א. מבוא
47	ו. סיכון שוק	8	1. מידע צופה פני עתיד
48	ו.1. סיכון שוק בתיק למסחר	8	2. הצהרה על הגילוי
49	ו.2. סיכון ריבית בתיק הבנקאי		
51	ו.3. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה	9	ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
52	ז. סיכון נזילות	9	ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים
60	ח. סיכון תפעולי	10	ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם
60	ט. סיכון ציות	11	ב.3. חומרת גורמי סיכון
61	י. סיכון משפטי	12	ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים
61	יא. סיכון מוניטין	13	ב.5. השלכות מלחמת חרבות ברזל
61	יב. סיכון רגולציה	15	ב.6. סקירת נכסי סיכון משוקללים
61	יג. סיכון כלכלי	16	ג. הון ומינוף
62	יד. סיכון אסטרטגי	16	ג.1. הרכב ההון
62	טו. סיכון סביבתי	17	ג.2. הלימות ההון
62	טז. סיכון מודל	20	ג.3. יחס מינוף
		22	ד. סיכון אשראי
		24	ד.1. איכות האשראי של חשיפות האשראי
		26	ד.2. חשיפות לסיכוני אשראי
		31	ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי
		40	ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

רשימת הטבלאות

יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים

- 9 לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים
11 לוח ב-2: טבלת חומרת גורמי הסיכון
15 לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

הון ומינוף

- 16 לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי
20 לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף
21 לוח ג-3: גילוי על יחס מינוף

סיכון אשראי

- 23 לוח ד-1: פרטים בדבר חובות ששונו תנאיהם
24 לוח ד-2: מדדי סיכון אשראי
25 לוח ד-3: איכות האשראי של חשיפות אשראי
26 לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל
30 לוח ד-5: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים
31 לוח ד-6: פילוח סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים
32 לוח ד-7: ניתוח איכות האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן
33 לוח ד-8: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה
36 לוח ד-9: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק
37 לוח ד-10: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק
37 לוח ד-11: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים
38 לוח ד-12: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל
39 לוח ד-13: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה
40 לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי
41 לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון

סיכונים אשראי של צד נגדי

- 44 לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית
44 לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי
45 לוח ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון
46 לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי

סיכון שוק

- 48 לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)
48 לוח ו-2: רגישות הבנק לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ושינויים במדד המחירים לצרכן
49 לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית
50 לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
50 לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם של הבנק וחברות מאוחדות שלו
51 לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)
51 לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

סיכון נזילות

- 52 לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו
56 לוח ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו
59 לוח ז-3: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

דוח על הסיכונים

אנו מתכבדים להגיש לכם את הדוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2023. המידע המפורט בדוח זה כנדרש בהוראות הדיווח של בנק ישראל, כולל דרישות גילוי שפורסמו על-ידי ועדת באזל ודרישות גילוי על סיכונים המבוססות על מקורות אחרים, לרבות דרישות גילוי שפורסמו על-ידי הפורום ליציבות פיננסית (FSF) ודרישות גילוי שפורסמו על-ידי צוות משימה שהוקם על-ידי המוסד ליציבות פיננסית (FSB) לשיפור הגילוי על סיכונים בתאגידים בנקאיים.

פרסום זה של הדוח על הסיכונים הינו במסגרת הדיווח הכספי של בנק הפועלים בע"מ וכולל מידע בנושאי ניהול הסיכונים וההון. יש לעיין בדוח זה ביחד עם הדוח על הסיכונים גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022 ועם תמצית הדוחות הכספיים ליום 30 בספטמבר 2023.

בכבוד רב,

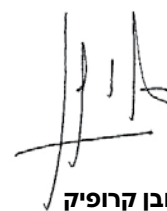
מירב בן שושן כהן

משנה למנכ"ל, מנהלת הסיכונים הראשית

דב קוטלר

המנהל הכללי

ראובן קרופיק

יו"ר הדירקטוריון

תל-אביב, 15 בנובמבר 2023

א. מבוא

ביום שבת ה-7 לאוקטובר 2023 פרצה מלחמת חרבות ברזל. קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומשכה, ובהתאם לגבי מידת השפעתה על תחומי המשק השונים, לקוחות הבנק והבנק עצמו. לפרטים אודות השלכות פוטנציאל השפעות המלחמה ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל ופרקי הסיכון](#) להלן.

א.1. מידע צופה פני עתיד

מרביתו של המידע המפורט בדוח זה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות (אף אם הוא מבוסס על עיבוד של נתונים היסטוריים), מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות-ערך התשכ"ח-1968. תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים במצב הגיאופוליטי, שינויים רגולטוריים, שינויים חשבונאיים ושינויים בכללי המיסוי, וכן שינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק, ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינויים בתכניות העסקיות של הבנק. מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "תחזית", "תכנית", "יעד", "אומדן סיכון", "תרחיש", "תרחיש קיצוני", "הערכת סיכון", "קורלציה", "התפלגות", "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות", "צריך", "יכול", "יהיה" וביטויים דומים להם. ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר ודאות, משום שהם מבוססים על הערכות ההנהלה לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים, בין היתר, שינויים בפרמטרים הבאים: מצב המשק, טעמי הציבור, שיעורי ריבית בארץ ובחו"ל, שיעורי אינפלציה, הוראות חקיקה ורגולציה חדשות בתחום הבנקאות ושוק ההון, החשיפה לסיכונים פיננסיים, איתנות פיננסית של לווים, התנהגות המתחרים, היבטים הקשורים בתדמית הבנק, המצב הביטחוני בישראל, התפתחויות טכנולוגיות ונושאי כוח אדם, ובתחומים אחרים אשר יש להם השפעה על פעילות הבנק ועל הסביבה בה הוא פועל, ואשר מטבע הדברים התממשותם אינה ודאית.

מידע זה משקף את נקודת המבט הנוכחית של הבנק בנוגע לאירועים עתידיים. נקודת מבט זו מבוססת על הערכות, ולכן נתונה לסיכונים, לחוסר ודאות, ואף לאפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו בכלל, או יתממשו במקצת בלבד, ואף שההתפתחויות בפועל תהיינה הפוכות מאלו שנצפו.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על מידע המצוי בידיעת הבנק והמבוסס, בין היתר, על פרסומים של גורמים שונים, כגון: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם.

א.2. הצהרה על הגילוי

על-פי הנחיות בנק ישראל, ההצהרות על הגילוי בדוח הכספי התקופתי של הבנק, תקפות גם לדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים. במסגרת הדיונים בדוחות הכספיים של הבנק, אישר דירקטוריון הבנק את פרסום הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2023.

ב. יחסים פיקוחיים עיקריים, סקירת ניהול סיכונים ונכסי סיכון משוקללים
ב.1. יחסים פיקוחיים עיקריים

לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים

על בסיס מאוחד, ליום					
30 בספטמבר 2022	31 בדצמבר 2022	31 במרץ 2023	30 ביוני 2023	30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח					
הון זמין					
45,262	46,745	48,241	49,449	50,460	הון עצמי רובד 1
44,830	46,330	47,935	49,160	50,189	הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
45,262	46,745	48,241	49,449	50,460	הון רובד 1
44,830	46,330	47,935	49,160	50,189	הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
58,514	61,094	61,704	63,061	64,320	הון כולל
58,103	60,704	61,408	62,777	64,036	הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
נכסי סיכון משוקללים					
407,914	415,577	424,532	429,440	437,474	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA)
409,587	417,603	425,346	429,815	437,826	סך-הכל נכסי סיכון משוקללים (RWA), לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
יחסי הלימות הון, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
11.10%	11.25%	11.36%	11.51%	11.53%	יחס הון עצמי רובד 1
10.95%	11.09%	11.27%	11.44%	11.46%	יחס הון עצמי רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
11.10%	11.25%	11.36%	11.51%	11.53%	יחס הון רובד 1
10.95%	11.09%	11.27%	11.44%	11.46%	יחס הון רובד 1, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
14.34%	14.70%	14.53%	14.68%	14.70%	יחס הון כולל
14.19%	14.54%	14.44%	14.61%	14.63%	יחס הון כולל, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
10.23%	10.23%	10.23%	10.23%	10.23%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
0.87%	1.02%	1.13%	1.28%	1.30%	יחס הון עצמי רובד 1 זמין, מעבר לנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ⁽²⁾
יחסי המינוף, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים					
732,928	737,115	738,726	738,952	745,857	סך החשיפות
733,152	737,330	738,885	739,102	745,998	סך החשיפות, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾
6.18%	6.34%	6.53%	6.69%	6.77%	יחס המינוף
6.11%	6.28%	6.49%	6.65%	6.73%	יחס המינוף, לפני השפעת הוראות מעבר ⁽¹⁾

(1) לפני השפעת התאמות בגין תכניות ההתייעלות, לפני השפעת התאמות בגין הפסדי אשראי צפויים ולפני השפעת התאמות בגין הלוואות בסיכון מוגבר לרכישת קרקע.
 (2) לרבות דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראות השעה.

לוח ב-1: טבלת יחסים פיקוחיים עיקריים (המשך)

ממוצע לשלושת החודשים שהסתיימו ביום				
30 בספטמבר 2022	31 בדצמבר 2022	31 במרץ 2023	30 ביוני 2023	30 בספטמבר 2023
יחס כיסוי נזילות, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
189,487	179,514	173,662	175,609	167,006
150,828	147,712	136,279	138,971	134,254
126%	122%	127%	126%	124%
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה				
סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו				
יחס כיסוי נזילות (באחוזים)				
על בסיס מאוחד, ליום				
30 בספטמבר 2022	31 בדצמבר 2022	31 במרץ 2023	30 ביוני 2023	30 בספטמבר 2023
יחס מימון יציב נטו, לפי הוראות הפיקוח על הבנקים				
397,965	412,150	410,435	407,381	412,654
312,819	316,321	323,578	326,541	330,887
127%	130%	127%	125%	125%
סך-הכל מימון יציב זמין				
סך-הכל מימון יציב נדרש				
יחס מימון יציב נטו (באחוזים)				

ב.2. הערכת הסיכונים וניהולם

הבנק מבצע בדיקה מקיפה להערכת הסיכונים להם הוא חשוף ומהותיותם. במסגרת תהליך ה-ICAAP (תהליך פנימי להערכת הלימות ההון) הבנק הגדיר את הסיכונים הבאים כסיכונים מהותיים: סיכון אשראי, סיכון ריכוזיות, סיכון שוק, סיכון השקעה, סיכון תפעולי (לרבות סיכון IT וסיכון סייבר), סיכון צד נגדי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין, סיכון אסטרטגי-תחרותי, סיכון רגולטורי, סיכון ציות וסיכון מודל. סיכונים נוספים אליהם חשוף הבנק מטופלים באופן ישיר כחלק מהניהול העסקי והם: סיכון משפטי, סיכון כלכלי, וסיכון סביבתי (לרבות סיכון אקלים). אסטרטגיית ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק נועדה לתמוך בהשגת היעדים האסטרטגיים של הקבוצה כולה, תוך זיהוי וכימות הסיכונים, הגדרת אחריות על הסיכונים (Risk Ownership) ומקסום התועלת העסקית בהתייחס לעלות במונחי סיכון, על-ידי כל גורם אחראי בכל הרמות של הארגון. ניהול הסיכונים בבנק מתבצע במתודולוגיה אחידה ובראיה כוללת תוך התאמה לדרישות הרגולטוריות, במטרה לתמוך בנטילת סיכונים באופן מושכל, על מנת להשיא את רווחיות הקבוצה ברמת סיכון התואמת את תיאבון הסיכון.

ב.2.א. מבנה וארגון מערך ניהול הסיכונים

ניהול הסיכונים מתבצע בראיה גלובלית של פעילות הבנק בארץ ובסניפי הבנק בחו"ל, ובשים לב לפעילות החברות הבנות בעלות חשיפה משמעותית לקבוצה. החברות הבנות מונחות לנהל את הסיכונים על בסיס האסטרטגיה והמדיניות הקבוצתית, תוך ביצוע התאמות בהתאם לנסיבות, ודיווח עליהן לחברה האם. ניהול הסיכונים מתבצע בכל חברה בקבוצת הבנק בנפרד, על-פי המדיניות המשותפת על-ידי דירקטוריון של כל חברה. הבנק מנהל את הסיכונים השונים תוך גידור חלק מהם. הפיקוח על הבנקים קבע בהוראות ניהול בנקאי תקין הנחיות הקשורות לנושא ניהול הסיכונים. ההוראות מפרטות את דרישות הפיקוח בניהול הסיכונים השונים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי וקובעות עקרונות יסוד לניהול הסיכונים ולבקרתם, ובכללם: מעורבות נאותה והבנה מעמיקה של דירקטוריון התאגיד הבנקאי בניהול הסיכונים, ניהול הסיכונים באמצעות מנהל סיכונים שהוא חבר הנהלה, העמדת כלים לזיהוי הסיכונים ולמדידתם והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה, כולל קיום פונקציה עצמאית לבקרת הסיכונים. הבנק פועל בהתאם להנחיות הפיקוח על הבנקים. מנהלת הסיכונים הראשית (CRO) וחברת הנהלה האחראית על החטיבה לניהול סיכונים הינה הגברת מ. בן שושן כהן.

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים על-ידי חברי הנהלה ממונים, ובאחריותם. חברי הנהלה העיקריים האחראים לניהול סיכונים האשראי הינם מנהל החטיבה העסקית מר א. פורמן, והממונה על החטיבה הקמעונאית הגברת ד. רביב. חבר הנהלה האחראי על ניהול סיכונים השוק, ההשקעה והנזילות הינו מנהל חטיבת שווקים פיננסיים ובנקאות בינלאומית מר י. ענתבי. הסיכון המשפטי מנוהל על-ידי עורכת-דין י. אלמוג, היועצת המשפטית הראשית. הסיכון הטכנולוגי, ובכללו סיכון הסייבר, מנוהל על-ידי הגברת א. בן זאב, מנהלת חטיבת הטכנולוגיה והמחשוב. הסיכון התפעולי, למעט הסיכון המשפטי והסיכון הטכנולוגי, מנוהל על-ידי כל חבר הנהלה בתחום הפעילות הנתון לאחריותו. לפרטים והרחבה בדבר ממשל ניהול הסיכונים לרבות תפיסת הבקרה, הגורמים האחראים, ועדות דירקטוריון וצוותי הנהלה בזיקה לניהול סיכונים ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

ב.3. חומרת גורמי סיכון

לוח ב-2: טבלת חומרת גורמי הסיכון

רמת הסיכון שקובע הבנק מבוססת על מתודולוגיה כמותית ושיקולים איכותניים. אי הוודאות ששררה במשק בעקבות תהליכים כלכליים ואחרים התגברה משמעותית עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל, כאשר קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומשכה. לכן, קיימת אי ודאות רבה ביחס למידת השפעת המלחמה על תחומי המשק השונים, לקוחות הבנק והבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית, אשר היקפה לא ידוע בשלב זה, השפעות כלכליות אפשריות. בהתאם, גדל משקל השיקולים האיכותניים בהערכת חומרת גורמי הסיכון.

גורם הסיכון	השפעת הסיכון
סיכונים פיננסיים	
1.	סיכון אשראי (לרבות סיכון צד נגדי)*
1.1	מזה: סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות*
1.2	מזה: סיכון בגין ריכוזיות ענפית/חשיפה לאשראי בענפי בינוי ונדל"ן*
1.3	מזה: סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים
2.	סיכון שוק
2.1	מזה: סיכון ריבית
2.2	מזה: סיכון אינפלציה/סיכון שער חליפין
3.	סיכון מחירי מניות ומרווחי אשראי
4.	סיכון נזילות
סיכונים תפעוליים ומשפטיים	
5.	סיכון תפעולי
5.1	מזה: סיכון סייבר
5.2	מזה: סיכון IT
6.	סיכון משפטי
סיכונים אחרים	
7.	סיכון מוניטין
8.	סיכון אסטרטגיה ותחרות
9.	סיכון רגולציה וחקיקה
10.	סיכון כלכלי - מצב המשק בישראל**
11.	סיכון כלכלי - מצב המשק בעולם
12.	סיכון ציות
13.	סיכון מודל

* רמת סיכון אשראי עלתה לרמת סיכון בינונית-גבוהה ברבעון השלישי של 2023, בשל השפעות הצפויות של מלחמת חרבות ברזל, בנוסף להרעה במצב הכלכלי שנצפתה ברבעונים קודמים בהשפעת עליית הריבית. פרוץ המלחמה מביא לעלייה משמעותית ברמת אי הוודאות לגבי היקף ומשך הזמן של מצב המלחמה, היקף האוכלוסייה המפונה, מידת התמיכה הממשלתית ועוד. השפעת הלחימה על הפעילות העסקית צפויה להעלות את רמת סיכון האשראי וזאת בהתחשב בהאטה בפעילות הכלכלית והרעה במצב הפיסקאלי. בהתאם הועלתה רמת סיכון בגין איכות הלווים ו/או ביטחונות לבינונית-גבוהה. תחום הבינוי והנדל"ן אשר הושפע מירידה בהיקף העסקאות וירידה מסוימת במחירים לפני פרוץ המלחמה, צפוי להיות מושפע מהאטה בפעילות במשק אשר עשויה להמשיך ולהשפיע על היקף עסקאות ולהביא לירידה משמעותית יותר במחירי הדירות. בנוסף, פרויקטים בתהליך בנייה צפויים להיות חשופים לחוסר בכוח אדם לפחות לתקופת מה. כתוצאה מכך הועלתה גם רמת הסיכון עבור ריכוזיות ענפית/חשיפה לאשראי בענפי בינוי ונדל"ן לרמה בינונית-גבוהה. לפירוט נוסף ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל ופרק סיכון אשראי](#) להלן.

** הסיכון הועלה ברבעון השני של שנת 2023 לאור פוטנציאל ההשפעה המצרפית של התפתחויות במשק ובכלכלה, ובכלל זה השפעות האינפלציה הגבוהה וההידוק המוניטרי הנלווה אליה, התחזיות להאטה בכלכלה העולמית, והשלכות התקדמות מהלכי החקיקה בתחום המשפטי בהעדר הסכמה רחבה על דירוג האשראי של המדינה. זאת בשילוב עם שינויים רגולטוריים מוצעים בפרט בתחום הבנקאי. מלחמת חרבות ברזל הביאה להפחתתם של סיכונים אלו אך גם להיווצרותם של סיכונים חדשים, כאשר בשלב זה לא ניתן להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחויותיה, ובהתאם את השפעתה על הכלכלה הישראלית, על לקוחות הבנק ועל הבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית, אשר היקפה לא ידוע בשלב זה, השפעות כלכליות אפשריות. על בסיס תרחישי הסיכון השונים, אנו מותירים את ההערכה ברמה של בינוני-גבוה. לפירוט נוספים ראה [גם פרק סיכונים מובילים ומתפתחים ופרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) להלן.

ב.4. סיכונים מובילים ומתפתחים

בהתבסס על המלצת ה-FSB (המוסד לציבות פיננסית), סיכון מוביל מוגדר כהתפתחות המתרחשת כיום בסביבת העסקים של הבנק, אשר עלולה להשפיע לרעה על תוצאות הבנק במהלך השנה הקרובה. זאת לעומת סיכון מתפתח אשר ישנה אי ודאות גדולה יותר לגבי מועד גיבושו לכלל התרחשות בעלת השפעה מהותית על אסטרטגיית הבנק.

ניהול הסיכונים בקבוצת הבנק מתואר בהרחבה בהמשכו של דוח זה.

הנהלת הבנק והדירקטוריון דנו בהשפעתם על הבנק של הסיכונים המובילים והמתפתחים המפורטים להלן ובוחנים מעת לעת את הצורך בהתאמת האסטרטגיה העסקית בהתאם להתפתחויות אלה:

• **סביבת המאקרו:** פעילות הבנק תלויה בסביבה העסקית בישראל ובעולם. מצב הכלכלה העולמית, שינויים משמעותיים במדיניות המוניטרית ובעקומי הריבית, תנודתיות בשווקים ושינויים במחירי הנכסים הפיננסיים בארץ ובעולם ובמחירי הנדל"ן והמצב הכלכלי, המדיני והביטחוני של ישראל ושל האזור הינם בעלי פוטנציאל להשפעה על פעילות הבנק. התכנית האסטרטגית הרב שנתית של הבנק כוללת הנחות מסוימות לגבי סביבת המאקרו תוך התייחסות לסיכונים הקיימים בכלכלה הגלובלית ובמשק הישראלי ומאזנת בין שיקולי תשואה לסיכון.

מלחמת חרבות ברזל והמשק בישראל: המלחמה שהחלה ביום 7 באוקטובר 2023 גרמה, בין היתר, לשיבושים בפעילות הכלכלית במשק הישראלי, גיוס מילואים נרחב, להשבתה חלקית של פעילות המסחר, לירידה בצריכה ולגידול באי הוודאות. למלחמה, ובפרט ככל שתתמשך ו/או תתרחב, פוטנציאל להשפעה שלילית על המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו והיא משפיעה על אופן עבודת הבנק ועל הפוטנציאל להתממשות סיכונים שונים. כמו-כן, המלחמה עשויה להשפיע על דירוג האשראי של המדינה (אשר עבר לרשימת מעקב/תחזית דירוג שלילית בחברות הדירוג השונות), דירוג האשראי של הבנקים (אשר מושפע מדירוג המדינה והועבר לסטטוס דומה על-ידי חלק מחברות הדירוג) ועל יחסי ההון, המינוף והנזילות. אין ביכולת הבנק להעריך בשלב זה כיצד תתפתח המלחמה, את ההשפעות הכלכליות והפיננסיות שלה ואת משכן, ובהתאם קיים קושי להעריך את ההשפעות העתידיות על מצב לקוחותיו של הבנק והבנק עצמו ועל הסיכונים השונים. הבנק פועל לתמיכה בלקוחותיו ובתושבי עוטף עזה. לפירוט ראה [פרק השלכות מלחמת חרבות ברזל](#) להלן [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדירקטוריון והנהלה](#).

הכלכלה הגלובלית: האינפלציה בעולם החלה אמנם לרדת, אך היא עודנה גבוהה ואינה תואמת את יעדי האינפלציה של הבנקים המרכזיים, ומדיניות הבנקים המרכזיים היא מרסנת. עליות הריבית בעולם הביאו להתאמה במחירי הנכסים הפיננסיים והריאליים. הפעילות הכלכלית בעולם בחודשים האחרונים בעלת שונות גבוהה בין האזורים השונים. בעוד הכלכלה בארצות-הברית מוסיפה להפיתע לחיוב עם התרחבות הצריכה הפרטית, למרות השחיקה המתמשכת בכוח הקניה של משקי הבית, באירופה כבר ניכרים סימני מיתון. שוקי העבודה לעומת זאת, מצגיגים תמונה אחידה יותר ומוסיפים להתאפין בעודף ביקוש לעובדים, לחצים לעליית שכר ושיעורי אבטלה נמוכים המצביעים על תעסוקה מלאה. בחודש אוגוסט הפחיתה חברת דירוג האשראי פיפ' את דירוג החוב של ממשלת ארצות-הברית מ-AAA ל-AA+. הפחתת הדירוג הוסברה בהרעה מתמשכת במצב הפיסקלי של ארצות-הברית וצפי להאטה בצמיחה. בהתאם, בחודשים ספטמבר ואוקטובר, נרשמה עלייה חדה בתשואות אגרות-חוב ממשלת ארצות-הברית, שמשקפות את חששות המשקיעים מהרעת המצב הפיסקלי. הבנקים המרכזיים הוסיפו להעלות את הריבית גם במהלך הרבעון השלישי של 2023. הפד האמריקני העלה את הריבית מ-5.25% ל-5.50%, וה-ECB האירופאי העלה את הריבית על הפיקדונות מרמה של 3.5% לרמה של 4.0%. הציפיות להעלאות ריבית נוספות פחתו כמעט לגמרי, וההערכות הן שתהליך העלאות הריבית הגיע לסיומו. השווקים מגלמים כעת ציפיות לירידה הדרגתית בריביות בעולם במחצית השנייה של שנת 2024.

• **סיכון אבטחת מידע ותקריות קיברנטיות:** איומי הסייבר המתגברים כלפי גופים פיננסיים מביאים להפניית משאבי התעשייה הבנקאית להתמודדות עם הסיכון. הבנק מבצע בקורות באופן תדיר בכלל הערוצים על מנת למנוע חדירת פוגענים, הפעלת תוכנות זדוניות ומניעת דלף מידע. מעגלי בקרה אלו מורכבים ממספר רב של מערכות אבטחת מידע מתקדמות אשר פרוסות פנימית ברשת הבנק וחיצונית בתור הגנה היקפית. יצוין כי מעבר עובדים לעבודה מרחוק, מעבר למחשוב ענן ודיגיטציה מוגברת בפעילות הבנק ובכללה גידול בעבודה מרחוק מול לקוחות, במקביל לגידול באיומים ובניסיונות תקיפה על הבנק ועל לקוחותיו מעצימים את הסיכון. עוד נציין כי במסגרת המלחמה גדל מספר מתקפות הסייבר על מטרות בישראל ובכללן הבנק, עד כה ללא פגיעה בפעילותו. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון.

• **הסביבה הרגולטורית בארץ ובחול:** לרפורמות רגולטוריות מקומיות ובינלאומיות קיימת השלכה על פעילותו העסקית של הבנק בארץ ובחול. בישראל גובשו בשנים האחרונות מספר יוזמות רגולטוריות שעניינן בעיקר הגברת התחרות במערכת הבנקאית בישראל ולצידן קיימות יוזמות רגולטוריות נוספות הנמצאות בשלבי ייזום, אשר חלקן עוסק בהתערבות ישירה במחירים ובריביות במערכת הבנקאית. בין ההצעות והצעדים המוצעים נכללים כוונות משרד האוצר להטיל מס רווחי יתר, הודעת רשות התחרות בדבר אפשרות הכרזה על בנקים כקבוצת ריכוז, ומתן הוראות בנושא הצעת משרד האוצר ליצירת פיקדון ברירת מחדל, התערבות חקיקתית ישירה בריביות פיקדונות, עו"ש ומשכנתאות באמצעות הגשת הצעות חוק פרטיות, טיוטת תיקוני חקיקה שרשות ניירות-ערך מציעה לגבי הוצאת קרנות כספיות מחוק הייעוץ ויצירת קרנות כספיות הדומות במאפייניהן לפיקדונות. להרחבה ראו פרק יוזמות רגולטוריות בדוח ממשל תאגידי. היוזמות והמגמות הרגולטוריות עשויות להשפיע לרעה על המערכת הבנקאית ובכלל זה על הבנק. בשלב זה מוקדם להעריך את ההשפעות של שינויים אלה על הבנק, ככל שיתרחשו. כמו-כן, ייתכן כי השפעות אלו לא יהיו מיידיות, אלא השפעות איטיות ומתמשכות לאורך זמן, שתגזרנה מתהליכי השינוי ההדרגתי בסביבת הבנק (לקוחותיו, שחקנים בשוק וכדומה), לצד היערכות הדרגתית של הבנק להתאמות הדרושות בפעילותו.

- **סיכון תחרותי-אסטרטגי:** תחרות מצד חברות ביג-טק (אפל, גוגל, אמזון ועוד), חברות פינטק ובנקים דיגיטליים, לצד חדירה של טכנולוגיות חדשות, שינויים בהתנהגות הלקוחות ומודלים עסקיים חדשים בעולם הפיננסי, עלולים להשפיע משמעותית על המערכת הבנקאית בארץ ובעולם בטווח הבינוני-ארוך. לצד זאת, שינויים רגולטוריים ותחרותיים בזירה המקומית, בדגש על מהלכים להגברת התחרות במערכת הבנקאית, ניווד חשבונות בנק ובנקאות פתוחה, כמו גם תחרות במגזר העסקי, העלולים להשפיע על התוצאות העסקיות של הבנק ובכלל זה על מרווחי האשראי שלו. הבנק גיבש תכנית אסטרטגית מקיפה עד לשנת 2026 הכוללת, בין היתר, ביצוע צעדים בתחומי הליבה של הבנק, חדשנות, טכנולוגיה, מבנה הפעילות ועוד, כדי לתת מענה לאיומים ומעדכן אותה באופן תקופתי.
- **סיכון הציות:** תחת סיכון הציות כלולים, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות סנקציות בינלאומיות), מתן ייעוץ ללקוח, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או שירותים ללקוחות, או הוראות בעלות אופי דומה. התממשות הסיכון בעולם באה לידי ביטוי בהמשך החקירות נגד בנקים בעולם והקנסות המוטלים עליהם בקשר להפרות חוק או רגולציה, כגון בדבר סיוע להעלמות מס ומניעת מימון טרור, הלבנת הון וחקירת מעשי שחיתות. מלחמת חרבות ברזל ומצב החירום מעצימים את סיכוני הציות הנובעים ממימון טרור והלבנת הון. מערך הציות בבנק התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בין היתר בסיכונים העולים ממצב זה.
- **סיכון סביבתי:** בשנים האחרונות גברה ההבנה בעולם, כי אפשרות של התממשות סיכונים סביבתיים וסיכוני אקלים תפגע בכלכלה ובמקרים קיצוניים עלולה להביא לפגיעה משמעותית בבנקים ובמערכת הפיננסית כתוצאה מהתממשות סיכונים פיננסיים ולא-פיננסיים בטווח הארוך. השפעות אלו יכולות לבוא לידי ביטוי גם במסגרת הסיכונים האחרים אליהם חשוף התאגיד הבנקאי בפעילותו, כמו סיכון אשראי (דרך ההשפעה על החוסן הפיננסי של לווים ושווי ביטחונות), סיכון שוק והשקעה, סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון מוניטין ועוד. לסיכונים אלו, בדגש על סיכוני האקלים והשפעת תהליכי המעבר לכלכלה מעוטת פליטת גזי חממה, יש מאפיינים ייחודיים של חוסר ודאות. בשלב זה מוקדם להעריך את פוטנציאל ההשפעות ארוכות הטווח של שינויים אלו על הבנק. לפרטים נוספים בדבר השפעת מלחמת חרבות ברזל ראה הפרק להלן. לפרטים בדבר הליכים משפטיים ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#). לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [דוח ממשל תאגיד](#).

5.5. השלכות מלחמת חרבות ברזל

ביום 7 באוקטובר 2023 פתח ארגון חמאס במתקפת טרור רצחנית על מדינת ישראל שכללה שיגור טילים ופשיטה קרקעית על בסיסי צבא וישובים אזרחיים. מדינת ישראל הכריזה על מצב מלחמה וגיוס נרחב של יותר מ-300 אלף חיילי מילואים, כאשר בד בבד החלו תקריות ביטחוניות גם בצפון הארץ. מבחינה כלכלית, ברבעון השלישי של השנה, טרם מלחמת חרבות ברזל, ניכרה זה מכבר האטה מסוימת בצמיחת המשק, כאשר האינפלציה ועלויות הריבית פגעו בכוח הקנייה של משקי הבית, אף ששוק העבודה נותר הדוק, והשכר הממוצע המשיך לעלות. אינדיקטורים כלכליים כמו הפדיון בענפי הכלכלה הצביעו על המתנתנות של הצריכה הפרטית. היקף ההשקעות בחברות היי-טק נותר נמוך משמעותית לעומת שנים קודמות, וגם בענף הנדל"ן נרשמה כמות נמוכה של עסקות, עלייה במלאי הדירות הלא מכורות וכן ירידות מחירים קלות.

עם פרוץ המלחמה התמונה הכלכלית השתנתה מקצה לקצה. ירי הטיילים שהגיע עד למרכז הארץ, פינוי יישובים בדרום הארץ וצפונה, גיוס המילואים הנרחב והשבתת מערכת החינוך, כל אלו הביאו לשיבושים בפעילות הכלכלית. פעילות המסחר הושבתה בחלקה, ונתונים ראשוניים של רכישות בכרטיסי אשראי מציינים ירידה חדה בצריכה, גם אם ניתן להעריך שתתמתן לאורך זמן.

למלחמה, ובפרט ככל שתמשך, פוטנציאל להשפעה שלילית על המשק הישראלי, לקוחות הבנק והבנק עצמו. טרם המלחמה הסיכונים העיקריים למשק נבעו מהאטה כלכלית על רקע הנסיבות הגלובליות בשילוב עם ריבית גבוהה, שינויים רגולטורים מוצעים והשלכות אפשריות של קידום רפורמה במערכת המשפט ללא הסכמה רחבה. המלחמה הביאה להעצמת הסיכונים אך מסיבות אחרות. המלחמה, ככל שתמשך, עלולה להביא בין היתר להמשך הירידה בצריכה הפרטית, לירידה בהשקעות במשק ובכללן השקעות זרות והשקעות בהיי-טק, ירידה בתוצר, גידול משמעותי בגרעון הממשלתי, ירידה בפדיון בחלק מענפי המשק, פגיעה בענפי התיירות והבנייה, ירידת מחירי נדל"ן, עלייה באבטלה, פגיעה בעסקים, גידול בהפרשות להפסדי אשראי כתוצאה מגורמים אלו, זעזועים בשווקים ובכללם פייחיות, ירידות בשוק ההון, שינויים בעקומי התשואה ובריבית הבנק המרכזי שישפיעו על הרווחיות ועוד. בדומה לתקופת הקורונה הממשלה החלה לגבש תכניות סיוע למגזר העסקים ולמשקי הבית. הכלכלה הישראלית צברה איתנות פיננסית לאורך השנים שהתבטאה בשורה של פרמטרים כמו חוב ציבורי נמוך, עודפים בחשבון השוטף של מאזן התשלומים ויתרות מטבע-חוץ גבוהות, אשר תומכים עתה בכלכלת המדינה. הבנק נכנס למלחמה ברמת רווחיות וביחסי הון, נזילות ומינוף איתנים המאפשרים לו עמידה בזעזועים. אין ביכולת הבנק להעריך בשלב זה כיצד תתפתח המלחמה, ולא כל שכן את ההשפעות הכלכליות והפיננסיות שלה ואת משכן, ובהתאם קיים קושי להעריך את ההשפעות העתידיות על מצב לקוחותיו של הבנק ועל הבנק עצמו. זאת כאשר גם לתמיכה הממשלתית, אשר היקפה לא ידוע בשלב זה, השפעות כלכליות אפשריות.

עם פרוץ המלחמה ועל מנת להקל על לקוחות הבנק להתמודד עם השלכותיה, הבנק הודיע על סדרת הטבות משמעותיות ללקוחותיו, תוך הבחנה בין לקוחות המעגל הראשון אשר מושפעים באופן ישיר מהמלחמה לבין שאר האוכלוסייה. ההטבות כוללות הטבות בהתאם למתווה שפרסם הפיקוח על הבנקים לתקופה של שלושה חודשים (שלאחריה תישקל הארכה נוספת) וכן הטבות נוספות מעבר למתווה. בתחום המשכנתאות הבנק העניק פטור מלא מתשלום משכנתא למשך שלושה חודשים ללקוחות בעוטף עזה (בטווח של עד 7 ק"מ מהגבול). הטבה זו היא בנוסף לאפשרות להקפאת תשלומי משכנתא לשלושה חודשים ללא עלות, ליתר לקוחות המעגל הראשון, בהתאם למתווה בנק ישראל. בנוסף, הבנק העמיד קרן אשראי בהיקף של 750 מיליון ש"ח להלוואות גישור ללא ריבית, מעניק הלוואות בריבית מופחתת, מאפשר דחיית תשלומים לשלושה חודשים ללא תוספת עלות ללקוחות פרטיים ועסקיים זכאים, מעניק פטור מעמלות עו"ש ומריבית חובה לאוכלוסיות הזכאיות ועוד. לפרטים נוספים בדבר ההטבות שהבנק העניק ללקוחותיו ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק מגזרי פעילות לפי גישת ההנהלה](#). אומדן סך ההטבות האמורות בשלב זה ישפיע מהיקף ניצולן ועשוי להגיע לכ-420 מיליון ש"ח בניצול מלא, שמרביתן ייזקפו לרווח והפסד, במקביל למימושן על-ידי הלקוחות, החל מהרבעון הרביעי של השנה. הבנק ממשיך לבחון את מדיניות ההטבות וייתכן וירחיב אותה בהתחשב בהמשך המלחמה ו/או התרחבותה.

במטרה לסייע בשיקום החיים הקהילתיים של המשפחות והעסקים ביישובי עוטף עזה, הבנק החליט לתרום סך של 100 מיליון ש"ח באמצעות הקמת "קרן פועלים לתקומה". עלותה תיפרס ברווח והפסד על פני תקופת מימושה. הקרן תפעל לבנייה מחדש של התשתיות הקהילתיות בכלל ויישובי עוטף עזה אשר נפגעו במלחמה ותתמקד בשיקום היישובים ותושביהם בהיבטי בריאות, חוסן, חינוך, ותעסוקה. כמו-כן, הבנק פועל כדי לתמוך בצרכיה של החברה והקהילה בישראל בעת המלחמה באמצעות תרומה כספית והתנדבות עובדי הבנק. בנוסף, הבנק הקים מערך והעמיד תרומת חירום על סך 10 מיליון ש"ח לצרכים מיידיים שנועדו לתת מענים רפואיים, פיזיים, נפשיים וזק"א במסגרתם תרומה לארגוני הצלה, בתי החולים ולארגונים חברתיים מרכזיים, סיוע למשפחות המפונות ולגדודי צה"ל. זאת בנוסף לסיוע לקהילה שהבנק מעניק בשגרה בהיקף של עשרות מיליוני ש"ח בשנה. כמו כן הבנק פעל באמצעות ביט לגיוס תרומות במהלך בו נאספו כ-7 מיליון ש"ח למטרות דומות.

בהיבטי סיכון האשראי, הבנק בוחן באופן שוטף את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחמה וחשיפתו לענפי משק ולסקטורים הצפויים להיפגע באופן משמעותי. ענפים אלו קשורים לתחום התיירות והפנאי, לתחום המסחר הקמעונאי במגוון ענפי משק וכמו-כן לתחום הבינוי והנדל"ן, אשר הושפע מתנאי השוק עוד טרם פרוץ המלחמה וצפוי להיות מושפע מירידה נוספת בביקוש ומקושי בקידום פרויקטים. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום. השלכות התפתחות המצב הכלכלי, כפי שמוערכות על-ידי הבנק לעת הזו, הובאו לידי ביטוי בחישוב ההפרשה הקבוצתית והביאו לגידול בהוצאה להפסדי אשראי שהסתכמה לסך של כ-662 מיליון ש"ח בדוחות לרבעון השלישי לשנת 2023. לפרטים נוספים ולהתייחסות לתרחישים שונים להתפתחות ההפרשה להפסדי אשראי ראה [פרק סיכון אשראי](#) להלן.

בהיבטי סיכונים שוק, עם תחילת המלחמה ועל רקע התערבות בנק ישראל בשוק מטבע-חוץ, אירעו פיחות מתון שדערך בהמשך, ירידות בבורסה, תנודתיות גבוהה בעקום הריבית, ועלייה במחיר ביטוח החוב (CDS) של מדינת ישראל. לזעזועים בשווקים ובכללם פיחות, ירידות בשוק ההון, שינויים בעקומי התשואה ובריבית הבנק המרכזי פוטנציאל להשפעה שלילית על יחסי ההון, על רווחיות הבנק ועל השווי ההוגן, כמפורט בפרק סיכונים שוק להלן. נציין כי בשלב זה, לזעזועי השוק השפעה מינורית על רווחיות הבנק, כאשר הפיחות שארע עם פרוץ המלחמה דערך מאז ובהתאם, סמוך למועד פרסום הדוחות, לא חל שינוי מהותי בנכסי הסיכון וביחס ההון, כפי שנאמד בשלב זה. כמו-כן, אין לאירועים שקרו עד כה השפעה מהותית על יחסי הנזילות. חברות דירוג האשראי הגיבו להתפתחויות - מודיס' ופיץ' העבירו את ישראל לרשימת המעקב השלילית, ואילו S&P העבירה את תחזית דירוג החוב של המדינה לשלילית. לפיכך קיים סיכון להורדת דירוג האשראי של המדינה בטווח הקרוב. דירוג הבנקים הישראליים ובכללם הבנק מושפע מדירוג מדינת ישראל, ובהתאם העבירו חלק מחברות הדירוג גם את הבנקים לסטטוס דומה. ככל שתתרחש, ירידת דירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי S&P עלולה להביא, נכון למועד הדוח, לפגיעה ישירה נוספת של כ-0.23% וכ-0.29% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל של הבנק, בהתאמה. כמו-כן עשויות להיות לכך השפעות שליליות עקיפות, ובכללן: פיחות נוסף, פגיעה אפשרית בנזילות במטבע-חוץ, עלייה בעקומי התשואות של אגרות-חוב ממשלת ישראל ובעקבות כך גידול בעלויות הגיוס של הבנק, צמצום אפשרי של פעילות מוסדות פיננסיים זרים מול הבנקים הישראליים והשלכות פיננסיות שליליות על המשק, לקוחות הבנק ועל הבנק עצמו.

בהיבט תפעול הבנק, הבנק הפעיל את תכניות המשכיות העסקיות שלו כבר בשבת, יומה הראשון של המלחמה, כולל כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים נידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות, ללא פגיעה מהותית בפעילות. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו. מערך הציות התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בסיכונים הציות, המוגברים עקב מצב המלחמה.

בנוסף לפעילות הצוותים הפיננסיים הרגילים הפועלים בבנק, מכנס הבנק באופן תדיר צוות הנהלה ייעודי למעקב אחר המצב הפיננסי ולטיפול במשבר הפיננסי, ככל שיתפתח. הצוות, וכן הנהלה וצוות הנהלה לניהול סיכונים וציות, בוחנים באופן שוטף תרחיש ייחוס ותרחיש קיצון שונים להתפתחות המשבר ולהשפעותיו הפיננסיות על המשק, לקוחות הבנק והבנק, על סיכון האשראי וסיכון הצד הנגדי, הנזילות, תיק הנוסטרו, חדר העסקות, חשיפות הריבית ועוד. הצוות מדווח בתדירות גבוהה לדירקטוריון ולוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון.

נציין כי מעבר לסיכונים המתוארים לעיל, אשר עלולים להביא לגידול בהפסדי אשראי ו/או לפגיעה ברווחיות בהתממשות הסיכון, גם להקלות ללקוחות ולתרומות השונות, אשר היקפן צפוי להשתנות בהתאם להתפתחות המלחמה, השפעה על הרווחיות העתידית של הבנק. יצוין כי בשלב זה אין לאירועים שקרו עד כה השפעה מהותית על יחסי ההון, המינוף והנזילות של הבנק.

ב.6. סקירת נכסי סיכון משוקללים

לוח ב-3: סקירת נכסי סיכון משוקללים

דרישות הון מזעריות*	נכסי סיכון משוקללים		
	30 בספטמבר 2023	30 ביוני 2023	
	במיליוני ש"ח		
51,375	374,332	380,557	1 סיכון אשראי (גישה סטנדרטית)**
1,264	9,091	9,360	6 סיכון אשראי של צד נגדי (גישה סטנדרטית)
651	4,757	4,821	10 התאמה בגין סיכון אשראי (CVA)
-	-	-	15 סיכון סילוק (Settlement risk)
2	13	13	16 חשיפות איגוח (גישה סטנדרטית)
1,245	8,798	9,220	25 סכומים מתחת לספי הניכוי (כפופים למשקל סיכון 250%)
54,537	396,991	403,971	סך-הכל סיכון אשראי
641	4,957	4,749	20 סיכון שוק (גישה סטנדרטית)
3,882	27,492	28,754	24 סיכון תפעולי
59,060	429,440	437,474	27 סך-הכל

* דרישות הון בהתאם ליחס ההון הכולל המזערי הנדרש בשיעור של 13.5%.

** סיכון אשראי אינו כולל סיכון אשראי של צד נגדי, התאמה בגין סיכון אשראי, סיכון סילוק, חשיפות איגוח וסכומים מתחת לספי הניכוי.

ג. הון ומינוף

ג.1. הרכב ההון

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי

	30 בספטמבר 2022	30 בספטמבר 2023	
	במיליוני ש"ח		
הון עצמי רובד 1			
הון עצמי רובד 1 - מכשירים ועודפים			
1	8,212	8,212	הון מניות רגילות שהונפק על-ידי התאגיד הבנקאי ופרמיה על מניות רגילות הכלולות בהון עצמי רובד 1
2	41,346	40,132	עודפים, לרבות דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן
3	(3,056)	(3,276)	רווח כולל אחר מצטבר ועודפים שניתן להם גילוי
6	46,502	45,068	הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
הון עצמי רובד 1 - התאמות פיקוחיות וניכויים			
10	4	19	מסים נדחים לקבל שמימושם מתבסס על רווחיות עתידית של התאגיד הבנקאי, למעט מסים נדחים לקבל הנובעים מהפרשי עיתוי
14	17	31	רווחים והפסדים שטרם מומשו כתוצאה משינויים בשווי ההגון של התחייבויות שנבעו משינויים בסיכון האשראי העצמי של התאגיד הבנקאי
21	-	-	מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי, אשר סכומם עולה על 10% מהון עצמי רובד 1
26	(264)	(244)	התאמות פיקוחיות וניכויים נוספים שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים
26	(264)	(244)	מזה: התאמות פיקוחיות נוספות להון עצמי רובד 1
26	(141)	(158)	מזה: בגין תכניות ההתייעלות
26	-	-	מזה: בגין מס שכר
26	123	159	מזה: בגין עסקי התאגיד עם אנשים קשורים
26	(274)	(274)	מזה: בגין הפסדי אשראי צפויים
26	28	29	מזה: בגין הלוואות לדירור לא צוברות
28	(243)	(194)	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות והניכויים בהון עצמי רובד 1
29	46,745	45,262	הון עצמי רובד 1
45	46,745	50,460	הון רובד 1
הון רובד 2			
הון רובד 2 - מכשירים והפרשות			
46	5,281	4,323	מכשירים שהונפקו על-ידי התאגיד הבנקאי (שאינם נכללים בהון רובד 1) ופרמיה על מכשירים אלו
48	4,236	4,200	מכשירי הון רובד 2 שהונפקו על-ידי חברות בת של התאגיד הבנקאי למשקיעי צד ג'
50	4,832	4,729	הפרשות קבוצתיות להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתחייס
51	14,349	13,252	הון רובד 2 לפני ניכויים
הון רובד 2 - ניכויים			
57	-	-	סך-כל ההתאמות הפיקוחיות להון רובד 2
58	14,349	13,252	הון רובד 2
59	61,094	58,514	סך ההון
נכסי סיכון משוקללים			
סך-הכל נכסי סיכון משוקללים בהתאם לטיפול שנדרש לפני אימוץ הוראה 202 בהתאם לבאזל 3	415,256	407,569	436,952
מזה: נכסי סיכון אשראי	386,229	377,997	403,449
מזה: נכסי סיכון שוק	4,007	5,658	4,749
מזה: נכסי סיכון תפעולי	25,020	23,914	28,754
60 סך נכסי סיכון משוקללים	415,577	407,914	437,474

לוח ג-1: הרכב ההון הפיקוחי (המשך)

31 בדצמבר 2022	30 בספטמבר 2022	30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח/באחוזים			
יחסי הון וכריות לשימור הון			
11.25%	11.10%	11.53%	61 הון עצמי רובד 1
11.25%	11.10%	11.53%	62 הון רובד 1
14.70%	14.34%	14.70%	63 ההון הכולל
דרישות מזעריות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים			
69 יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש הינו 10%. ליחס זה מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה			
10.23%	10.23%	10.23%	71 יחס ההון הכולל המזערי הנדרש הינו 13.5%
סכומים שמתחת לסף ההפחתה (לפני שקלול סיכון)			
72 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, שאינן עולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה			
480	482	762	
73 השקעות בהון של תאגידים פיננסיים, העולות על 10% מהון המניות הרגילות שהונפקו על-ידי התאגיד הפיננסי והן מתחת לסף ההפחתה			
105	107	113	
3,436	3,402	3,716	75 מסים נדחים לקבל שנוצרו כתוצאה מהפרשי עיתוי שהן מתחת לסף ההפחתה
תקרה להכללת הפרשות ברובד 2			
5,198	4,901	6,476	76 הפרשה כשירה להכללה במסגרת רובד 2 בהתייחס לחשיפות תחת הגישה הסטנדרטית, לפני יישום התקרה
4,832	4,729	5,067	77 התקרה להכללת הפרשה במסגרת רובד 2 תחת הגישה הסטנדרטית

2.2. הלימות ההון

2.2.א. גישת הבנק להערכת הלימות ההון

הבנק מיישם הוראות מדידה והלימות הון המבוססות על הוראות באזל כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים. הוראות מדידה והלימות הון מתבססות על שלושה נדבכים:

- נדבך 1 - כולל את אופן חישוב דרישות ההון המזערי הפיקוחי בגין סיכונים האשראי, הסיכון התפעולי וסיכון השוק.
- נדבך 2 - מתווה את התהליכים הפנימיים בבנק (ICAAP - Internal Capital Adequacy Assessment Process) המשמשים להערכת ההון הנדרש בגין מכלול הסיכונים הרבות אלו שאינם נכללים בנדבך 1 (כגון ריכוזיות אשראי, סיכון ריבית בתיק הבנקאי, סיכונים נזילות, סיכונים סליקה וסיכונים אסטרטגיים) ובמקביל תהליך סקירה שמבוצע על-ידי הפיקוח על הבנקים.
- נדבך 3 - משמעת שוק. נדבך זה דורש גילוי כמותי ואיכותי במסגרת הדיווח לציבור בדבר הסיכונים שהבנק חשוף אליהם במטרה להעריך את מידת החשיפה של הבנק לגורמי סיכון.

ועדת באזל לפיקוח על הבנקים מבצעת עדכונים למסגרת מדידת הלימות ההון, אשר לעיתים מקבלים את הכינוי "באזל 4". במסגרת זו נקבעו עדכונים משמעותיים בנוגע לאופן החישוב של נכסי סיכון שבגינם נדרש לחשב את דרישות ההון בנדבך הראשון. היישום באיחוד האירופי של הסטנדרטים השונים הכלולים במסגרת העדכון צפוי להיות בשנת 2025.

בהתאם למדיניות האימוץ של סטנדרטים בינלאומיים מקובלים, הפיקוח על הבנקים מאמץ את הוראות ועדת באזל משנת 2017 בנושא חישוב דרישות הון בגין סיכון תפעולי. ביום 29 בדצמבר 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 206 "מדידה והלימות הון - סיכון תפעולי". במסגרת הטיוטה נקבעה הגדרה מעודכנת של חישוב הקצאת ההון בגין סיכון תפעולי כך שהיא מבוססת, בין השאר, על רכיבי האינדיקאטור העסקי המפורטים בטיוטה ועל מכפיל ההפסד הפנימי שמבוסס על ממוצע ההפסדים ההיסטוריים של התאגיד הבנקאי. בהתאם לטיוטה יישום ההוראה יחול ביום 1 בינואר 2026.

ג.2.ב. יעד הלימות ההון ותכנון וניהול ההון

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נדרש הבנק בהיותו תאגיד בנקאי משמעותי במיוחד (כזה, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 24% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל), לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10.0% וביחס הון כולל מזערי של 13.5%. ליחס הון עצמי רובד 1 מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור לתאריכי הדוחות הכספיים, למעט הלוואות לדיור לגביהן ניתנה הקלה במסגרת הוראת השעה להתמודדות עם משבר הקורונה. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי הנדרשים מהבנק על-ידי הפיקוח על הבנקים על בסיס מאוחד, ליום 30 בספטמבר 2023, הינם 10.23% ו-13.50%, בהתאמה.

יעד הון עצמי רובד 1 שנקבע על-ידי הבנק מביא בחשבון, בין היתר, את תוצאות תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק, לרבות תוצאות מבחני הקיצון הפנימיים שערך הבנק, ואת תוצאות הדיונים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים לגבי מאפייני הסיכון הפרטניים של הבנק במסגרת תהליך הסקירה הפיקוחי האחרון שבוצע ומבחני הקיצון האחרונים שבוצעו.

לצורך עמידה ביעד הלימות ההון וניהול אפקטיבי של ההון מבוצע תכנון הון בבנק בהתבסס על תכנית העבודה של הבנק והוראות הרגולציה, תוך תרגומן לנכסי הסיכון, ושינויים בהון על רבדיו השונים תוך שמירה על שולי ביטחון. במסגרת תכנון ההון יחסי ההון, מתבצעים מבחני רגישות שונים. כמו-כן, הבנק עוקב באופן שוטף אחר התוצאות בפועל אל מול התכנון והפערים ביניהם, ובהתאם לצורך נקיטת פעולות נדרשות לצורך עמידה ביעדי הון שנקבעו. כחלק מקביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק כמפורט להלן, מדיניות הבנק הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהיחס המזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים ואשר אינה נמוכה מרמת הלימות ההון הנדרשת לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך הפנימי להערכת הלימות ההון (ה-ICAAP). במסגרת ה-ICAAP, הבנק בוחן את השפעתם של תרחישי קיצון על יחסי הלימות ההון ובהתאם קיימות תכניות הערכות לחזרה להלימות ההון הרגולטורית בקרות אירוע קיצון כאמור.

על יסוד תהליכי קביעת יעדי ההון הפנימיים של הבנק ותוצאות הדיונים הפנימיים שהתקיימו עם הפיקוח על הבנקים (כמפורט לעיל), הגדיר דירקטוריון הבנק יעד פנימי של יחס הון עצמי רובד 1 בשיעור שלא יפחת מ-10.5%.

הבנק מנהל את יחס הלימות ההון במטרה לעמוד בדרישות ההון המזעריות של הפיקוח על הבנקים וביעד הפנימי, תוך שמירה על שולי ביטחון. הון הבנק והיקף נכסי הסיכון נתונים לשינויים, בין היתר, בגין הגורמים המפורטים להלן:

- השפעות שינויים בריבית על קרנות ההון מאגרות-חוב זמינות למכירה.
- השפעות שינויים במדד ובשערי חליפין על יתרות הנכסים.
- שינויים אקטואריים כתוצאה משינויים בשיעור הריבית לחישוב התחייבויות הבנק או הנחות אקטואריות אחרות.

רגישות קרן ההון בגין אגרות-חוב זמינות למכירה נטו, לאחר השפעת המס, לעלייה תיאורטית של 1% בעקום התשואות חסר הסיכון ובמרווח סיכון האשראי נאמדת בקיטון בסך של כ-0.9 מיליארד ש"ח וכ-0.7 מיליארד ש"ח בהתאמה. מנגד, רגישות קרן ההון הנובעת מהתאמות בגין שינויים אקטואריים, נטו לאחר השפעת המס, לעלייה תיאורטית של 1% בריבית ההיוון נאמדת בגידול בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח.

דרישות ההון בגין חשיפות הבנק לממשלת ישראל, בנקים ישראלים, גופים מוסדיים וישויות סקטור ציבורי, נגזרות מדיהוג מדינת ישראל. ההשפעה הישירה של ירידה בדירוג האשראי של מדינת ישראל על-ידי חברת Standard and Poor's Rating Group, ככל שתהיה, תביא לקיטון של 0.23%-0.29% ביחס הון רובד 1 ויחס הון כולל, בהתאמה. כאמור בפרק הסקירה הכלכלית לעיל, חברות דירוג האשראי פיץ' ומודיס' החליטו לצרף את ישראל לרשימת המעקב השלילית. חברת דירוג האשראי S&P הפחיתה את תחזית דירוג החוב של המדינה לשלילית. פרמיית הסיכון של מדינת ישראל בשוק החוב הבינלאומי עלתה. הבנק מעריך כי הסיכון להפחתת דירוג בפועל, על-ידי אחת או יותר מחברות הדירוג עלה.

דיבידנדים

חלוקת דיבידנד על-ידי הבנק כפופה למבחנים ולמגבלות הקבועים בחוק החברות ובהוראות הפיקוח על הבנקים, לרבות הוראות ניהול בנקאי תקין 331. כל חלוקה ושיעורה כפופה להחלטה ספציפית של דירקטוריון הבנק לפי שיקול דעתו במועד החלוקה ובהתחשב בהוראות כל דין ובמגבלות על החלוקה ובשיקולים עסקיים, לרבות בהתחשב באסטרטגיית הבנק.

מדיניות חלוקת הדיבידנד של הבנק היא לחלק עד 40% מהרווח הנקי הרבעוני הנובע מפעולות רגילות.

ביום 22 במאי 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 803 מיליון ש"ח, שהיווה כ-40% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון הראשון 2023 ואשר שולם ביום 14 ביוני 2023.

ביום 14 באוגוסט 2023 הכריז דירקטוריון הבנק על חלוקת דיבידנד בסך 769 מיליון ש"ח, שהיווה כ-40% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון השני 2023 ואשר שולם ביום 6 בספטמבר 2023.

ביום 12 בנובמבר 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים הנחיה בדבר תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים, לפיה נדרשים התאגידים הבנקאיים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הדיבידנדים שלהם לתקופה הקרובה על רקע המלחמה והגידול בחוסר הוודאות לגבי הימשכותה והיקף השפעתה על המשק.

בשים לב לעודפי ההון המשמעותיים הקיימים לבנק אל מול דרישות ההון השונות, ולצד זאת הנחיית הפיקוח על הבנקים האמורה בסביבת אי הוודאות, החליט דירקטוריון הבנק במועד אישור דוחות כספיים אלה, להכריז על חלוקת דיבידנד בסך 334 מיליון ש"ח, המהווה כ-20% מהרווח הנקי של הבנק לרבעון השלישי 2023 ואשר ישולם ביום 6 בדצמבר 2023.

ג.2.ג. יישום הוראות רגולטוריות בעלות השפעה על נושאי מדידה והלימות הון

התייעלות תפעולית

במסגרת חוזרי הפיקוח על הבנקים ניתנו הקלות לבנקים שיבצעו התייעלות בכח אדם והתייעלות בתחום הנדל"ן. היקף תכנית ההתייעלות בכח אדם משנת 2020 בגינה חלות ההקלות הינו בסך של 352 מיליון ש"ח, נטו מהשפעת המס. השפעת התכניות האמורות נזקפה להון, ולצרכי חישוב יחס הון ויחס מינוף מופחתת מההון הפיקוחי על פני 5 שנים, ממועד תחילת היישום של כל תכנית. יתרת השפעת ההקלות בגין תכניות ההתייעלות על יחס הון עצמי רובד 1 מוערכת בכ-0.02% ליום 30 בספטמבר 2023.

שלוחת הבנק בתורכיה

קבוצת הבנק החזיקה עד לאחרונה ב-100% מהון המניות של בנק פוזיטיף בתורכיה שעוסק בתחום הבנקאות העסקית. ביום 30 במרץ 2023 התקשר הבנק בהסכם למכירת החזקתו בבנק פוזיטיף בתמורה שעיקרה פירעון אשראי שהועמד לבנק פוזיטיף במועד השלמה של העסקה.

ביום 13 בספטמבר 2023 הושלמה העסקה והחזקות הבנק בבנק פוזיטיף הועברו לרוכש בתמורה לפירעון האשראי שהועמד לבנק פוזיטיף. הבנק לא רשם רווח או הפסד כתוצאה מהשלמת העסקה. השפעת השלמת העסקה על יחס הון עצמי רובד 1 של הבנק ליום 30 בספטמבר 2023 מסתכמת בגידול בסך 0.05%.

כתבי התחייבות עם מנגנון לספיגת הפסדים

לפרטים נוספים בדבר כתבי התחייבות הנדחים, ראה [ביאור 9. בתמצית הדוחות הכספיים](#).

חוזר בנושא עדכון הוראה 203 - מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי

ביום 22 במאי 2022 פורסם חוזר בנושא עדכון הוראה 203 - מדידה והלימות הון - הגישה הסטנדרטית - סיכון אשראי. בהתאם לחוזר, לרשימת החובות המשוקללים לסיכון ב-150% נוספו הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV), למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי יעוד. השפעת החוזר נפרסה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 30 בספטמבר 2022 עד ליישום מלוא ההשפעה ביום 30 ביוני 2023. ביום 26 בינואר 2023 פורסם קובץ שאלות ותשובות הכולל הבהרות בקשר ליישום החוזר.

ביום 31 באוקטובר 2023 פורסם חוזר בנושא "התאמות להוראות ניהול בנקאי תקין לצורך התמודדות עם מלחמת "חרבות ברזל" (הוראת שעה)", במסגרתו נכללה הקלה להוראת ניהול בנקאי תקין 203, בה הובהר כי עלייה בשיעור המימון בהלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה מעל רף של 80%, הנובעת מריבית שתיצבר עד ליום 31 בדצמבר 2023 כתוצאה מ"תקופת גרייס" שניתנה לאחר 7 באוקטובר 2023, לא תובא בחישוב שיעור המימון.

ג.3. יחס מינוף

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 218 בנושא "יחס מינוף" (להלן: "ההוראה"). ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט ושקוף שאינו מבוסס סיכון, אשר יפעל כמדידה משלימה לדרישות ההון מבוססות הסיכון, ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי. יחס המינוף מוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רובד 1 כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך החשיפה היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקות מימון ניירות-ערך ופריטים חוץ-מאזניים. ביום 15 בנובמבר 2020 הפיקוח על הבנקים פרסם כהוראת שעה חוזר לעדכון הוראת ניהול בנקאי תקין 250 בדבר יחס המינוף. תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-4.5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד הוא 24% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית (הבנק הינו תאגיד בנקאי כזה), יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5.5% (במקום 6.0% לפני ההקלה). תוקף ההקלה הוארך עד ליום 31 בדצמבר 2023 ולאחר מועד זה יידרש לשוב תוך שני רבעונים ליחס המינוף הנדרש טרם הוראת השעה (6.0%).

לוח ג-2: השוואה בין נכסים במאזן לבין מדידת החשיפה לצורך יחס המינוף

31 בדצמבר 2022	30 בספטמבר 2022	30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח			
665,353	658,336	675,988	סך הנכסים בהתאם לדוחות הכספיים המאוחדים
-	-	-	ההתאמות בגין השקעות בישויות בתחום הבנקאות, הפיננסים, הביטוח או המסחר שאוחדו לצרכים חשבונאיים, אך אינם בתחולת האיחוד לצרכים פיקוחיים
-	-	-	ההתאמות בגין נכסי נאמנות שהוכרו במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור, אך לא נכללו במדידת החשיפה של יחס המינוף
801	(2,620)	(312)	התאמות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים
-	-	-	התאמות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
70,140	72,741	70,337	התאמות בגין פריטים חוץ-מאזניים
821	4,471	(156)	התאמות אחרות
737,115	732,928	745,857	חשיפה לצורך יחס מינוף

31 בדצמבר 2022	30 בספטמבר 2022	30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח/באחוזים			
חשיפות מאזניות			
628,537	623,290	629,120	נכסים במאזן (למעט נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך, אך לרבות ביטחונות)
(4)	(19)	(3)	סכומים בגין נכסים שנוכו בקביעת הון רובד 1
628,533	623,271	629,117	סך חשיפות מאזניות (למעט בגין נגזרים ועסקות מימון ניירות-ערך)
חשיפות בגין נגזרים			
5,142	8,148	5,704	עלות השחלוף הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
17,491	17,779	21,947	סכומי תוספות בגין חשיפה פוטנציאלית עתידית הקשורה לכל העסקות בגין נגזרים
-	-	-	גילום ביטחונות שניתנו בגין נגזרים, שנוכו מהנכסים במאזן בהתאם להוראות הדיווח לציבור
-	-	-	ניכויים של נכסי חייבים בגין ביטחון משתנה במזומן שניתן בעסקות בנגזרים
-	-	-	רגל צד נגדי מרכזי פטורה של חשיפות מסחריות שסולקו על-ידי הלקוח
-	-	-	סכום נקוב אפקטיבי מתואם של נגזרי אשראי שנכתבו
-	-	-	קיצוזים נקובים אפקטיביים מתואמים וניכוי תוספות בגין נגזרי אשראי שנכתבו
22,633	25,927	27,651	סך חשיפות בגין נגזרים
חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך			
15,809	10,989	18,752	נכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך (ללא קיצוזים), לאחר התאמות בגין עסקות שטופלות כמכירה חשבונאית
-	-	-	סכומים שקוזזו של מזומנים לשלם ושל מזומנים לקבל מנכסים ברוטו בגין עסקות מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפת סיכון אשראי של צד נגדי מרכזי בגין נכסי מימון ניירות-ערך
-	-	-	חשיפות בגין עסקות כסוכן
15,809	10,989	18,752	סך חשיפות בגין עסקות מימון ניירות-ערך
חשיפות חוץ-מאזניות אחרות			
210,369	221,848	213,650	חשיפה חוץ-מאזנית בערך נקוב ברוטו
(140,229)	(149,107)	(143,313)	התאמות בגין המרה לסכומים שווי ערך אשראי
70,140	72,741	70,337	פריטים חוץ-מאזניים
הון וסך החשיפות			
46,745	45,262	50,460	הון רובד *1
737,115	732,928	745,857	סך החשיפות*
יחס מינוף			
6.34%	6.18%	6.77%	יחס מינוף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218
5.50%	5.50%	5.50%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים בתקופת הוראת השעה
6.00%	6.00%	6.00%	יחס מינוף מזערי הנדרש על-ידי הפיקוח על הבנקים לאחר תום הוראת השעה

* נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכניות ההתייעלות לפי הוראות הפיקוח על הבנקים (ראה [ביאור 9 ח בתמצית הדוחות הכספיים](#)). השפעת ההקלה בגין תכניות ההתייעלות על יחס המינוף ליום 30 בספטמבר 2023, המוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.01% נזקפת בשיעורים שווים על פני 5 שנים ממועד תחילתן עד ליום 31 בדצמבר 2024. בנוסף, נתונים אלה כוללים התאמות בגין השפעת היישום של כללי החשבונאות בנושא הפסדי אשראי צפויים אשר פוחדות בהדרגה עד ליום 31 בדצמבר 2024. השפעת ההקלה בגין הפסדי אשראי צפויים ליום 30 בספטמבר 2023 מוערכת בקיטון עתידי נוסף של כ-0.03%.

ד. סיכון אשראי

סיכון האשראי הינו סיכון הנובע מכך שהלווה או החייב לא יעמוד בהתחייבויותיו לבנק על-פי הסכם האשראי. תיק האשראי הינו מרכיב עיקרי בתיק הנכסים של קבוצת הבנק, ולכן הרעה ביציבותם של הלווים השונים עלולה להשפיע לרעה על שווי הנכסים ועל רוחניות הקבוצה.

פעילויות היוצרות סיכון אשראי כוללות:

- **אשראי מאזני** - התחייבויות נוכחיות כלפי הבנק כגון אשראי ומשכנתאות לציבור, אשראי לבנקים ופיקדונות בבנקים, אשראי לממשלות, השקעה באגרות-חוב (קונצרניות ואחרות) וכן החלק המאזני (שווי הוגן חיובי) של נגזרים ומכשירים פיננסיים.
 - **אשראי חוץ-מאזני** - התחייבויות פוטנציאליות (שטרם מומשו) כלפי הבנק כגון ערבויות, התחייבויות לא מנוצלות למתן אשראי, מסגרות לא מנוצלות וכן התחייבויות פוטנציאליות כתוצאה משינוי בשווי עסקות במכשירים פיננסיים נגזרים.
- סיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים מוגדר כסיכון צד נגדי, שהינו הסיכון שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. למידע על סיכון אשראי צד נגדי ואופן ניהולו ראה [פרק סיכון צד נגדי](#) להלן.
- סיכון נוסף הנובע מתיק חשיפות אשראי הינו סיכון ריכוזיות. סיכון ריכוזיות נובע מפוזר לא אופטימלי של סיכונים ספציפיים בתיק האשראי, דהיינו כאשר תיק האשראי אינו מפוזר דיו בין גורמי הסיכון השונים. לדוגמה: כאשר תיק האשראי מורכב מכמות קטנה של לוויים (ריכוזיות לווה) או חשוף במידה גבוהה לענף מסוים (ריכוזיות ענפית).

בעקבות מלחמת חרבות ברזל צפויה פגיעה בסביבה הכלכלית אשר עשויה להביא לעלייה ברמת סיכון האשראי. יחד עם זאת, קיימת אי ודאות רבה לגבי התפתחות הלחימה, היקפה ומידת השפעתה על תחומי המשק השונים. הבנק בוחן תרחישים שונים כחלק מהיערכותו לנושא ובמסגרת חישוב ההפרשה הקבוצתית הובאו בחשבון תחזיות המבטאות את השפעת המצב על סיכון האשראי.

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי הכלולה בדוחות הכספיים מבוססת על שקלול השפעת שלוש תחזיות - תחזית בסיס, אופטימית ופסימית. כדי לשקף את השפעות המלחמה עודכנו התחזיות המקרו כלכליות והן מבטאות השפעה מהותית על תנאי המשק. על-פי תחזית הבסיס תירשם ירידה חדה בפעילות הכלכלית בחצי השנה הראשונה ובעקבות זאת שיעור האבטלה, אשר ערב פרוץ המלחמה היה ברמה נמוכה, צפוי לעלות במתינות. ההתאוששות לאחר הלחימה צפויה להיות איטית יחסית ביחס לפוטנציאל הצמיחה של המשק, זאת בהשפעת ההרעה במצב הפיסקאלי וחולשה בשני ענפי משק מרכזיים: היי-טק ונדל"ן. האינפלציה אינה צפויה להשתנות באופן משמעותי ביחס לתחזיות ערב פרוץ המלחמה. ההנחה היא שתוואי הורדת הריבית במהלך 2024 יהיה מהיר מכפי שהוערך טרם המלחמה. בשוק הנדל"ן, ירידות המחירים שהחלו להסתמן לפני המלחמה צפויות להתגבר. יתרת ההפרשה הקבוצתית מבטאת השפעות אלו ועומדת ב-30 בספטמבר 2023 על כ-6.8 מיליארד ש"ח לעומת כ-5.7 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2022. לצורך ניתוח רגישות ההפרשה הקבוצתית להנחות שונות, חישוב ההפרשה הקבוצתית על בסיס התחזית הפסימית בלבד היה מביא לגידול של כ-0.75 מיליארד ש"ח מעבר להפרשה שנכללה בדוחות כספיים אלה ואילו חישוב ההפרשה הקבוצתית על בסיס תחזית אופטימית בלבד היה מביא לקיטון של 0.59 מיליארד ש"ח בהפרשה הקבוצתית. מנעד זה מעיד על רמת אי הוודאות לגבי השפעת מצב המלחמה על תיק האשראי של הבנק. יודגש כי התרחיש הפסימי אינו מהווה תרחיש קיצון.

הבנק בוחן את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחימה וכן מבצע הערכות לגבי ענפי משק הצפויים להיפגע באופן משמעותי. ענפים אלו קשורים לתחום התיירות והפנאי, לתחום המסחר הקמעונאי במגוון ענפי משק וכמו-כן לתחום הבינוי והנדל"ן, אשר הושפע מתנאי השוק עוד טרם פרוץ המלחמה וצפוי להיות מושפע מירידה נוספת בביקוש ומקושי בקידום פרויקטים. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחויותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום.

בהתאם להחלטת הבנק והנחיות בנק ישראל הבנק פועל לתמוך בלקוחותיו בתקופה זו ומציע ללקוחותיו פתרונות של דחיית תשלומים, ואף ויתור על תשלומים לאוכלוסיות מסוימות, פריסת הלוואה לטווח ארוך יותר, הקלה במסגרת העו"ש/חח"ד, הגדלת מסגרות והלוואות ייעודיות לאוכלוסיות ספציפיות. לפרטים נוספים ראה [דוח ממשל תאגיד, פרק מגזרי פעילות לפי גישת הנהלה](#).

לוח ד-1: פרטים בדבר חובות ששונו תנאיהם

כמפורט בפרק השלכות מלחמת חרבות ברזל לעיל, הבנק מאפשר ללקוחות לדחות תשלומי הלוואות בהתאם למתווה בנק ישראל או למתווים נוספים שיזם הבנק. להלן פרטים בדבר חובות ששונו תנאיהם בסמוך למועד הדיווח:

חובות אשר נמצאים בדחיית תשלומים בסמוך למועד הדיווח*			
יתרת חוב רשומה	מזה: דחיות שאינן נושאות ריבית	מספר הלוואות	סכום התשלומים שנדחו
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	ביחידות	במיליוני ש"ח
1,814	-	121	70
1,398	4	316	95
3,821	434	15,902	367
1,664	250	30,130	182
9,092	3,064	13,043	211
17,789	3,752	59,512	925

* חובות לגביהם אושרה בקשה לדחיית תשלומים, וזאת אף אם טרם הגיע מועד התשלום.

בנוסף לאפשרות לדחות תשלומי הלוואות כמפורט לעיל, הבנק העניק פטור מלא מתשלום משכנתא למשך שלושה חודשים ללקוחות בעוטף עזה (בטווח של עד 7 ק"מ מהגבול).

1.7. איכות האשראי של חשיפות האשראי

החל מיום 1 בינואר 2022, הבנק מיישם את כללי החשבונאות המקובלים בארצות-הברית בנושא הפסדי אשראי צפויים (CECL) בדרך של מכאן להבא.

לוח ד-2: מדדי סיכון אשראי

ליום							
31.12.2022				30.09.2023			
סך-הכל	אנשים פרטיים - אחר	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	מסחרי	סך-הכל	אנשים פרטיים - אחר	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	מסחרי
ניתוח איכות האשראי לציבור							
0.87%	0.60%	0.45%	1.15%	0.97%	0.60%	0.54%	1.25%
שיעור אשראי שאינו צובר מיתרת אשראי לציבור							
0.89%	0.72%	0.45%	1.17%	1.02%	0.76%	0.54%	1.32%
שיעור יתרת אשראי לציבור שאינו צובר או בפיגור של 90 יום או יותר מיתרת אשראי לציבור							
1.63%	1.90%	0.45%	2.24%	1.84%	1.85%	0.54%	2.53%
שיעור אשראי בעייתי מיתרת האשראי לציבור							
4.16%	9.44%	1.02%	5.10%	3.87%	9.11%	1.07%	4.62%
שיעור אשראי מיתרת האשראי לציבור							
ניתוח ההוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופת הדיווח							
(0.02%)	0.11%	0.06%	(0.08%)	0.47%	1.07%	0.08%	0.60%
שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
(0.03%)	0.07%	-	(0.05%)	0.08%	0.42%	0.01%	0.06%
שיעור המחיקות החשבונאיות נטו מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור							
ניתוח הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור							
1.64%	2.64%	0.41%	2.17%	1.86%	3.12%	0.45%	2.43%
שיעור יתרת הפרשה הכוללת להפסדי אשראי* מתוך האשראי לציבור							
1.41%	2.55%	0.38%	1.80%	1.63%	3.03%	0.42%	2.07%
שיעור הפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור							
160.7%	427.1%	83.8%	156.4%	167.9%	505.7%	78.5%	165.3%
שיעור הפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור שאינו צובר							
156.9%	353.2%	83.8%	154.2%	159.1%	399.6%	78.5%	156.9%
שיעור הפרשה להפסדי אשראי לציבור שאינו צובר או יותר מיתרת אשראי							
(58.3)	39.0	243.5	(34.6)	21.5	7.2	46.3	33.6
יחס הפרשה להפסדי אשראי למחיקות חשבונאיות, נטו							

* לרבות הפרשה בגין יתרות חוץ-מאזניות.

הערה:

השיעורים המחושבים לעיל מתייחסים להוצאות בגין אשראי לציבור בלבד, ללא הפסדי אשראי בגין בנקים וממשלות. אשראי לציבור - לפני ניכוי הפרשות להפסדי אשראי.

ניתוח איכות התיק

קיימת החמרה במרבית מדדי סיכון האשראי. חלק מהמדדים מושפעים מגידול בהפרשה הקבוצתית המבטאת השפעות עתידיות של החמרה במצב הכלכלי. יחד עם זאת, ישנה הרעה גם במדדים כגון שיעור החוב הבעייתי ושיעור החוב הלא צובר. בהסתכלות היסטורית מדדים אלו נמוכים יחסית ומעידים על איכות תיק טובה כנקודת מוצא טובה להחמרה החזויה במצב המשק.

במדדי שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של האשראי לציבור ושיעור המחיקות החשבונאיות נטו מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, ישנה עלייה המבטאת בין היתר את השפעות הסביבה הכלכלית וכן השפעות חזויות של המלחמה.

לוח ד-3: איכות האשראי של חשיפות אשראי

30 בספטמבר 2023				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
422,962	6,717	425,474	4,205	1 חובות, למעט אגרות-חוב
132,583	14	132,597	-	2 אגרות-חוב
211,482	953	211,750	685	3 חשיפות חוץ-מאזניות
767,027	7,684	769,821	4,890	4 סך-הכל
30 בספטמבר 2022				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
397,504	5,217	399,612	3,109	1 חובות, למעט אגרות-חוב
86,073	13	86,086	-	2 אגרות-חוב
220,029	838	220,052	815	3 חשיפות חוץ-מאזניות
703,606	6,068	705,750	3,924	4 סך-הכל
31 בדצמבר 2022				
יתרות נטו	הפרשות להפסדי אשראי או ירידת-ערך	יתרות ברוטו		
		אחרים	לא צוברים או בפיגור של 90 ימים או יותר	
במיליוני ש"ח				
407,968	5,564	410,005	3,527	1 חובות, למעט אגרות-חוב
103,352	17	103,369	-	2 אגרות-חוב
208,385	935	208,507	813	3 חשיפות חוץ-מאזניות
719,705	6,516	721,881	4,340	4 סך-הכל

לפרטים נוספים ראה [טבלה 3-3: מידע נוסף על תנועה באשראי לציבור לא צובר בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

2.2. חשיפות לסיכוני אשראי

2.2.A. פירוט החשיפות לפי ענפי משק

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל

ליום 30 בספטמבר 2023									
חובות ⁽²⁾ וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) ⁽³⁾					סיכון אשראי כולל ⁽¹⁾				
הפסדי אשראי לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 30.09.2023 ⁽⁴⁾									
סך-הכל	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	בעייתי ⁽⁶⁾	סך-הכל	מזה: חובות ⁽²⁾	בעייתי ⁽⁶⁾	לא צובר	הוצאות (הכנסות) חשבונאיות בגין הפסדי אשראי	מחיקות נטו	יתרת הפסדי אשראי
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
3,198	3,070	25	3,192	2,704	25	3	4	(5)	55
1,464	968	491	1,438	880	491	473	2	-	186
32,702	31,743	544	31,795	16,852	544	210	24	-	359
102,717	99,753	2,193	102,451	49,158	2,193	936	224	13	1,046
42,073	41,461	100	41,634	33,670	100	65	300	(16)	949
14,621	14,256	229	14,095	8,938	229	47	(104)	51	351
39,311	37,693	671	39,143	29,929	671	376	183	22	487
11,745	10,870	528	11,708	9,934	528	419	271	9	449
12,168	11,342	441	12,049	9,005	438	94	38	13	381
7,471	6,954	158	7,323	5,166	158	138	(42)	(16)	112
54,144	53,948	9	38,564	29,373	9	6	(24)	5	151
16,909	15,755	189	16,729	10,980	189	104	72	23	294
9,707	9,071	378	9,680	6,938	378	363	86	14	320
348,230	336,884	5,956	329,801	213,527	5,953	3,234	1,034	113	5,140
136,311	134,929	697	136,311	130,238	697	697	78	9	583
56,206	52,844	653	56,173	35,132	653	212	280	110	1,098
540,747	524,657	7,306	522,285	378,897	7,303	4,143	1,392	232	6,821
1,298	1,297	-	1,134	393	-	-	1	-	2
93,589	92,284	-	1,738	1,734	-	-	-	-	-
635,634	618,238	7,306	525,157	381,024	7,303	4,143	1,393	232	6,823

- סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני⁽³⁾, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות⁽²⁾, אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 381,024; 91,328; 886; 2,245 ו-160,151 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-533 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-625 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיו, בסך של כ-83 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2022 (4)									
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי נטו אשראי	מחיקות חשבונאיות הפסדי אשראי	יתרת הפסדי אשראי	לא צובר	בעייתני (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	בעייתני (6)	דירוג ביצוע אשראי (5)	סך-הכל
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לווים בישראל									
ציבור - מסחרי									
48	(37)	(25)	3	23	2,820	3,380	23	3,261	3,393
184	-	(533)	610	612	1,142	1,754	612	1,138	1,754
335	(23)	70	157	485	16,637	30,919	487	30,570	31,481
834	(79)	(165)	610	1,007	47,152	101,819	1,007	99,490	101,927
635	(56)	173	72	109	30,844	36,643	109	36,325	36,900
512	39	49	107	291	7,175	13,127	291	13,249	13,714
323	5	(23)	242	582	28,179	38,954	582	37,566	39,133
185	(6)	(7)	117	182	9,999	11,546	182	10,353	11,567
358	12	121	237	526	8,853	12,794	529	11,944	12,891
142	(11)	31	131	144	5,213	7,501	144	6,866	7,551
184	(4)	(128)	22	29	27,684	38,237	29	51,521	51,736
247	13	84	116	252	11,298	17,106	252	15,949	17,243
246	6	57	387	407	6,801	9,083	407	8,403	9,089
4,233	(141)	(296)	2,811	4,649	203,797	322,863	4,654	326,635	338,379
515	2	72	572	572	127,527	134,643	572	133,342	134,643
927	22	40	211	670	35,054	52,892	670	49,437	52,896
5,675	(117)	(184)	3,594	5,891	366,378	510,398	5,896	509,414	525,918
1	-	1	-	-	255	1,206	-	1,391	1,391
-	-	-	-	-	768	771	-	68,613	68,613
5,676	(117)	(183)	3,594	5,891	367,401	512,375	5,896	579,418	595,922

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 2,468; 316; 67,788; 367,401 ו-157,949 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים (למעט פיקדונות בבנק ישראל), למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של כ-447 מיליוני ש"ח וסיכון אשראי חוץ-מאזני בסך של כ-628 מיליוני ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיו, בסך של כ-72 מיליוני ש"ח, של לווים מסחריים או שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (9) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ופיקדונות בבנק ישראל ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל (המשך)

ליום 30 בספטמבר 2023									
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)				
הפסדי אשראי לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימו ביום 30.09.2023 (4)									
יתרת	מחיקות	הוצאות	לא צובר	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	מזה: סיכון אשראי בעייתי (6)	מזה: דירוג ביצוע אשראי (5)	סיכון אשראי כולל (1)
במיליוני ש"ח									
בגין פעילות לזנים בחו"ל									
ציבור - מסחר									
-	-	-	-	-	186	186	-	186	186
חקלאות									
5	-	(9)	-	-	104	391	-	782	782
כרייה וחציבה									
22	6	(1)	-	50	1,536	2,510	50	3,550	3,627
תעשייה									
537	(1)	12	369	877	10,854	16,078	877	14,578	16,137
בינוי ונדל"ן									
9	-	4	-	-	394	1,239	-	1,629	1,668
אספקת חשמל ומים									
29	-	(6)	-	64	2,687	3,372	64	3,555	3,619
מסחר									
120	-	20	134	134	3,283	4,616	134	4,196	4,619
בתי מלון, שירותי אוכל והארחא									
17	-	3	-	36	770	863	36	1,141	1,177
תחבורה ואחסנה									
22	-	5	13	62	2,290	2,876	62	3,251	3,312
מידע ותקשורת									
21	(5)	3	-	-	5,321	6,230	-	14,908	14,910
סך-הכל שירותים פיננסיים									
15	-	(1)	-	212	1,042	1,536	212	1,324	1,537
שירותים עסקיים אחרים									
28	-	6	-	-	2,975	3,347	-	3,498	3,498
שירותים ציבוריים									
825	-	36	516	1,435	31,442	43,244	1,435	52,598	55,072
סך-הכל מסחר									
5	-	-	10	10	633	659	10	637	659
אנשים פרטיים - הלוואות לדיר									
1	1	2	-	-	89	246	-	242	246
אנשים פרטיים - אחר									
831	1	38	526	1,445	32,164	44,149	1,445	53,477	55,977
סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל									
15	-	5	-	-	14,839	15,375	-	25,338	25,344
בנקים בחו"ל (2)									
15	-	(7)	-	-	1,651	1,692	-	29,796	30,060
ממשלות בחו"ל									
861	1	36	526	1,445	48,654	61,216	1,445	108,611	111,381
סך-הכל פעילות בחו"ל									
7,684	233	1,420	4,669	8,748	429,678	586,373	8,751	726,849	747,015
סך-הכל בישראל ובחו"ל									

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 367, 41,269, 48,654 ו-21,091 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (7) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-4: פירוט החשיפות לפי ענפי משק בישראל (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2022										
חובות (2) וסיכון אשראי חוץ-מאזני (למעט נגזרים) (3)					סיכון אשראי כולל (1)					
הפסדי אשראי לשנה שהסתיימה ביום 31.12.2022 (4)										
יתרת	מחיקות	הוצאות	לא צובר	בעייתי (6)	מזה: חובות (2)	סך-הכל	מזה: סיכון אשראי בעייתי (6)	מזה: דירוג ביצוע אשראי (5)	סיכון אשראי כולל (1)	
הפרשה להפסדי אשראי	חשבונאיות נטו	בגין הפסדי אשראי								
במיליוני ש"ח										
בגין פעילות לווים בחו"ל										
ציבור - מסחרי										
1	-	-	-	-	164	164	-	164	164	חקלאות
12	-	2	-	-	64	369	-	763	763	כרייה וחציבה
17	(3)	(19)	-	16	1,662	2,609	16	3,924	3,940	תעשייה
527	16	96	558	837	9,781	13,546	838	12,019	13,650	בינוי ונדל"ן
4	-	(5)	-	-	179	762	-	1,130	1,177	אספקת חשמל ומים
37	(2)	23	41	41	2,705	3,332	41	3,627	3,667	מסחר
107	-	8	6	635	2,978	3,747	635	2,840	3,747	בתי מלון, שירותי אוכל והארחא
29	-	7	29	70	678	787	70	932	1,024	תחבורה ואחסנה
18	2	1	13	13	1,821	2,214	13	2,570	2,583	מידע ותקשורת
12	-	(12)	1	1	3,782	4,480	1	10,060	10,062	סך-הכל שירותים פיננסיים
16	8	9	-	222	1,091	1,536	222	1,314	1,535	שירותים עסקיים אחרים
23	-	10	2	2	2,323	2,673	2	2,858	2,861	שירותים ציבוריים
803	21	120	650	1,837	27,228	36,219	1,838	42,201	45,173	סך-הכל מסחר
4	-	(1)	9	9	578	631	9	614	631	אנשים פרטיים - הלוואות לדירור
1	1	-	-	1	78	220	1	213	220	אנשים פרטיים - אחר
808	22	119	659	1,847	27,884	37,070	1,848	43,028	46,024	סך-הכל ציבור - פעילות בחו"ל
10	-	9	-	-	16,837	17,608	-	27,238	27,239	בנקים בחו"ל (7)
22	-	21	-	-	1,410	1,541	-	25,669	25,760	ממשלות בחו"ל
840	22	149	659	1,847	46,131	56,219	1,848	95,935	99,023	סך-הכל פעילות בחו"ל
6,516	(95)	(34)	4,253	7,738	413,532	568,594	7,744	675,353	694,945	סך-הכל בישראל ובחו"ל

- (1) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני (3), לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות (2), אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך של 16,444 ו-285,582,35,581,46,131 של 16 מיליוני ש"ח בהתאמה.
- (2) אשראי לציבור, אשראי לממשלות ופיקדונות בבנקים, למעט אגרות-חוב, ניירות-ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים בגין פעילות בשוק המעו"ף (המוצגים בסעיף "נכסים אחרים").
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (4) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ-מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ-מאזני לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת.
- (7) לא כולל יתרות מזומנים בקופות הבנק ולפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי.

לוח ד-5: חשיפת קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 30 בספטמבר 2023				
סיכון אשכנזי ⁽²⁾	סיכון אשכנזי חוץ-מאזני ⁽³⁾	סיכון אשכנזי מאזני ⁽²⁾	סיכון אשכנזי נוכחי כולל	סיכון אשכנזי חוץ-מאזני ⁽³⁾	סיכון אשכנזי מאזני ⁽²⁾	
במיליוני ש"ח						
דירוג אשכנזי חיצוני⁽⁴⁾						
16,410	11,504	4,906	16,585	10,230	6,355	AAA עד AA
18,897	10,719	8,178	20,071	9,995	10,076	A+ עד A
197	96	101	92	33	59	BBB+ עד BBB-
5	-	5	11	10	1	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	-	פחות מ-B
405	66	339	219	96	123	ללא דירוג
35,914	22,385	13,529	36,978	20,364	16,614	סך-הכל חשיפות האשכנזי הנוכחיות למוסדות פיננסיים זרים

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים/דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים שבשליטת הגופים הללו, אך איננה כוללת חשיפת אשכנזי למוסדות פיננסיים זרים שיש להם ערבות ממשלתית.
- (2) פיקדונות בבנקים, אשכנזי לציבור, השקעות באגרות-חוב, ניירות-ערך שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, וסיכון מאזני אחר בגין מכשירים נגזרים.
- (3) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשכנזי.
- (4) לפי הדירוג הנמוך מבין דירוגי האשכנזי במטבע-חוץ לטווח ארוך שניתן על-ידי אחת מחברות הדירוג העיקריות, S&P ו-Moody's.

במסגרת הפעילות העסקית השוטפת, חשופה קבוצת הבנק לסיכון הנובע מחשיפות אשכנזי למוסדות פיננסיים זרים. סיכון זה מקורו במגוון הפעילויות המתקיימות עם המוסדות הפיננסיים, כגון: עסקות המתבצעות בחדרי העסקות של הבנק - הפקדת יתרות מטבע-חוץ ונגזרים, רכישת אגרות-חוב אשר הונפקו על-ידי אותם מוסדות, עסקות סחר חוץ, פעילות בשוק ההון וביצוע ביטוחי אשכנזי מול חברות ביטוח זרות. החשיפה כלפי המוסדות הפיננסיים הזרים מושפעת הן מחוסנו הפיננסי של כל מוסד והן מהסיכון בסביבה הפוליטית והכלכלית שבה הוא פועל. יודגש, כי מרבית חשיפות האשכנזי של קבוצת הבנק היא כלפי מוסדות פיננסיים המצויים בשווקים מפותחים במערב אירופה ובצפון אמריקה בעלי דרג השקעה ומעלה.

נציין כי העלייה המהירה בריביות, שארעה בשנה האחרונה, הביאה במהלך הרבעון הראשון לשנת 2023 למצוקת נזילות של בנקים מסחריים, בעיקר בארצות-הברית, כאשר במהלך אותו הרבעון קרסו מספר בנקים אזוריים בארצות-הברית וכן התפתח משבר בבנק קרדיט סוויס, שנרכש בהמשך על-ידי UBS. מגמה זו נבלמה ברבעון השני לשנת 2023.

במהלך העסקים השוטף הבנק מקיים מעקב ובקרה שוטפים אחר התפתחויות שעשויות להשליך על יכולתם של המוסדות הפיננסיים איתם הוא מקיים פעילות לעמוד בהתחייבויותיהם, ובמקביל ננקטים אמצעים לשם מזעור סיכון האשכנזי.

החשיפה של קבוצת הבנק למוסדות פיננסיים זרים הסתכמה ביום 30 בספטמבר 2023 בכ-37.0 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-1.1 מיליארד ש"ח בהשוואה לכ-35.9 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. עלייה זו נבעה בעיקר מעלייה בחשיפה המאזנית בסך של כ-3.1 מיליארד ש"ח הנובעת בעיקר מגידול בניירות-ערך של מוסדות פיננסיים זרים, מנגד נרשמה השפעה מקזזת של ירידה בחשיפה החוץ-מאזנית של כ-1.1 מיליארד ש"ח שנבעה מקיטון בערבויות ובמסגרות שניתנו למוסדות פיננסיים. כ-99.1% מהחשיפה למוסדות פיננסיים זרים היא מול מוסדות פיננסיים בעלי דירוג A- ומעלה. החשיפה למוסדות פיננסיים זרים של קבוצת הבנק נחלקת ל-39.1% בבנקים וחברות אחזקה בבנקאיות, 55.2% בחברות ביטוח ו-5.7% מוסד פיננסי אחר. החשיפה של קבוצת הבנק הינה למוסדות פיננסיים זרים הפועלים במדינות מערב אירופה (64.4%), בארצות-הברית (29.6%) ובמדינות דרום ומזרח אסיה (6.0%).

ד.3. מידע נוסף על חשיפות לסיכוני אשראי

ד.3.א. בינוי ונדל"ן

בענף הנדל"ן נרשמה האטה ניכרת בפעילות שבאה לידי ביטוי בכמות נמוכה של עסקות, עלייה במלאי הדירות הלא מכורות וכן ירידות מחירים קלות, בתשעת החודשים הראשונים של השנה.

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, היקף העסקות בדירות חדשות, רשם בחודשים ינואר-אוגוסט ירידה חדה של כ-31% לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ומלאי הדירות החדשות הלא מכורות גדל עד לרמה של 59 אלף דירות באוגוסט 2023. עלייה במלאי של כ-12 אלף דירות לעומת אוגוסט אשתקד.

העלאות הריבית צמצמו את יכולת משקי הבית לרכוש דירה, וכן הקטינו רכישות של משקיעים. נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מראים על ירידת מחירים מצטברת של 3.8% במחירי הדירות החדשות מאז חודש ספטמבר 2022, וירידה של 1.9% במדד מחירי כלל הדירות בחודשיים האחרונים.

נתונים אלו אינם משקללים הטבות שניתנות לעיתים במעמד הרכישה, לכן ייתכן שירידות המחירים בפועל גבוהות יותר.

בעקבות פרוץ מלחמת חרבות ברזל ענף הבינוי והנדל"ן עשוי להיות חשוף לפגיעה נוספת, מעבר להשפעות המאקרו כלכליות שתוארו לעיל, כגון פגיעה נוספת בביקושים לרכישת דירות וכן קשיים בקידום פרויקטים בעקבות מחסור בכוח אדם. השפעות אפשריות אלו, כפי שהן מוערכות למועד הדיווח, הובאו לידי ביטוי בחישוב ההפרשה הקבוצתית.

הבנק ממשיך לבחון את ההשלכות האפשריות של השינויים בסביבה הכלכלית ובמידת הצורך יבצע התאמות נדרשות נוספות.

לוח ד-6: פילוח סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים

יתרה ליום 30 בספטמבר 2023				
סיכון אשראי כולל	אשראי חוץ-מאזני		סיכון אשראי מאזני	הלוואות ⁽¹⁾
	ערבויות	מסגרות לא מנוצלות		
במיליוני ש"ח				
3,492	308	590	2,594	חטיבה עסקית
				בנייה למסחר ושירותים
206	44	19	143	בנייה לתעשייה
69,937	19,139⁽¹⁾	18,689	32,109	בנייה לדיור
37,289	906	6,747	29,636	נכסים מניבים
23,221	4,828	7,973	10,420	אחר
134,145	25,225	34,018	74,902	סך-הכל חטיבה עסקית
10,645	713	1,702	8,230	חטיבה קמעונאית
144,790	25,938	35,720	83,132	סך-הכל פעילות בישראל

לוח ד-6: פילוח סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן, בהתאם לתחומי הפעילות העיקריים (המשך)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022			
סיכון אשראי כולל	אשראי חוץ-מאזני		סיכון אשראי מאזני הלוואות ⁽¹⁾
	ערבויות	מסגרות לא מנוצלות	
במיליוני ש"ח			
4,026	499	793	2,734
492	45	86	361
69,805	21,537 ⁽¹⁾	17,591	30,677
31,768	796	4,607	26,365
21,311	4,877	7,278	9,156
127,402	27,754	30,355	69,293
11,425	737	1,852	8,836
138,827	28,491	32,207	78,129

חטיבה עסקית

בנייה למסחר ושירותים	4,026	499	793	2,734
בנייה לתעשייה	492	45	86	361
בנייה לדיור	69,805	21,537 ⁽¹⁾	17,591	30,677
נכסים מניבים	31,768	796	4,607	26,365
אחר	21,311	4,877	7,278	9,156
סך-הכל חטיבה עסקית	127,402	27,754	30,355	69,293
חטיבה קמעונאית	11,425	737	1,852	8,836
סך-הכל פעילות בישראל	138,827	28,491	32,207	78,129

(1) כולל סיכון אשראי מאזני וחץ-מאזני בגינו נרכש ביטוח בעיקר מחברות ביטוח זרות לתיק אשראי מקרקעין, לפרטים נוספים ראה [דוח על הסיכונים ליום 30 בספטמבר 2023](#).

ליום 30 לספטמבר 2023 סיכון האשראי הכולל בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל הסתכם בכ-145 מיליארד ש"ח. סך יתרת סיכון האשראי לציבור בענפי הבינוי והנדל"ן בישראל עלה במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2023 בכ-4.3%. מרבית החשיפה הינה בחטיבה העסקית (לקוחות בינוניים וגדולים), כ-93% מסך סיכון האשראי בענפי בינוי ונדל"ן בישראל.

החשיפה לחברות שעיקר פעילותן בענף הבנייה לדיור בחטיבה העסקית מהווה כ-52% מחשיפת החטיבה לענף הבינוי והנדל"ן. עיקר המימונים לחברות בענף כוללים מימוני קרקעות למגורים וליווי פרויקטי בנייה למגורים ברחבי הארץ. החשיפה לחברות הפועלות בענפים של הקמת מבנים למסחר ושירותים, בנייה לתעשייה וכן נכסים מניבים להשכרה בחטיבה העסקית מהווה כ-31% מחשיפת החטיבה לענף הבינוי והנדל"ן.

לוח ד-7: ניתוח איכות האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן

השינוי	יתרה ליום	
	31 בדצמבר 2022	30 בספטמבר 2023
במיליוני ש"ח		
סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי		
סיכון אשראי שאינו בעייתי	135,815	141,214
4.0%		
סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי		
בעייתי צובר	434	1,292
197.7%		
לא צובר	682	1,001
46.8%		
סיכון אשראי בעייתי שאינו בדירוג ביצוע	1,116	2,293
105.5%		
סיכון אשראי שאינו בעייתי שאינו בדירוג ביצוע	1,896	1,283
(32.3%)		
סך-הכל סיכון אשראי בדירוג ביצוע אשראי	3,012	3,576
18.7%		
סך-הכל	138,827	144,790
4.3%		

סך סיכון האשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי עלה במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2023 ב-18.7%. שיעור סך סיכון אשראי שאינו בדירוג ביצוע אשראי מתוך סך-הכל סיכון האשראי עלה מ-2.17% בתום 2022 ל-2.47% ליום 30 בספטמבר 2023, שיעור החוב הבעייתי מתוך סך סיכון האשראי עלה מ-0.80% בתום 2022 ל-1.58% ליום 30 בספטמבר 2023, ושיעור החוב הלא צובר מתוך סך סיכון האשראי עלה מ-0.49% בתום 2022 ל-0.69% ליום 30 בספטמבר 2023.

הגידול בשיעור היתרות שאינן בדירוג ביצוע אשראי, ובפרט הגידול המשמעותי בשיעור החוב הבעייתי, הושפע מהשינויים בסביבה הכלכלית. שינויים אלו מצביעים על עלייה בהסתברות להרעה בענפים אלו ובהתאם לכך תיתכן המשך עלייה ברמת סיכון האשראי של הלווים בתחום זה, ואף ביתר שאת עקב מצב המלחמה.

לוח ד-8: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה⁽¹⁾

יתרה ליום 30 בספטמבר 2023				
קרקעות	נדל"ן בתהליכי בנייה ⁽²⁾	נכסים שבנייתם הושלמה	אחר	סך-הכל
במיליוני ש"ח				
שיעור מימון⁽³⁾				
עד 45%	2,628	6,333	-	8,961
מעל 45% ועד 65%	6,676	8,847	-	15,523
מעל 65% ועד 80%	15,580	6,465	-	22,045
מעל 80%	2,839	783	-	3,622
כושר ספיגה⁽⁴⁾				
עד 25%	-	-	-	294
מעל 25% ועד 50%	-	-	-	16,713
מעל 50% ועד 75%	-	-	-	8,865
מעל 75%	-	-	-	22,340
פרויקטים שטרם החלו	-	-	-	8,631
אחר⁽⁵⁾				
-	-	-	27,151	27,151
סך-הכל סיכון אשראי חטיבה עסקית	27,723	56,843	22,428	134,145

- הפילוח לסגמנטים נערך בהתאם לניתוח מקור הפירעון של כל אשראי, כפי שהוצג ואושר בתהליך חיתומו.
- "נדל"ן בתהליכי בנייה" כולל את כלל הפרויקטים בשלבי הקמה בסגמנטים השונים (מגורים, משרדים, מסחר וכו') לרבות הקמת נכסים המיועדים להשכרה. בסגמנט זה נכללים: קבוצות רכישה, פרויקטים שנחתם בגינם הסכם ליווי אך טרם החל הליווי מפאת אי עמידה בתנאים מקדמיים, קרקעות שהחל פיתוחן, ויתרות ערבויות חוק מכר בתהליכי ביטול בגין פרויקטים שהסתיימו.
- שיעור מימון הינו היחס בין האשראי הכספי למועד הדיווח לבין שווי הבטוחה העדכני הקיים למועד הדיווח, לפני השפעת מקדמי ביטחון. שיעורי המימון אינם משקללים את גידור הסיכון של יתרות האשראי המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- כושר ספיגה בפרויקטים הינו שיעור הירידה האפשרי המקסימאלי בשווי הנכס כגמור, מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. כושר הספיגה הינו על-פי הדיווח האחרון הידוע למועד הדיווח ואינו משקלל את גידור הסיכון של יתרות המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- "אשראי אחר" הינו כל אשראי שאינו עומד בהגדרת אחד הסגמנטים המפורטים לעיל. תחת סעיף זה נכללים לדוגמה מימוני פרויקטי תשתיות (PPP), מימונים כנגד ביטחונות שאינם נדל"ן (כגון פיקדונות, מניות, שעבוד צף, ערבויות צד ג' ועוד), אשראים שוטפים כנגד חוסן פיננסי ועוד.

לוח ד-8: סיכון אשראי בענף הנדל"ן בחטיבה העסקית בישראל לפי שיעור המימון (LTV) וכושר ספיגה⁽¹⁾ (המשך)

יתרה ליום 31 בדצמבר 2022*					
קרקעות	נדל"ן בתהליכי בנייה ⁽²⁾	נכסים שבנייתם הושלמה	אחר	סך-הכל	
במיליוני ש"ח					
					שיעור מימון⁽³⁾
2,316	-	5,250	-	7,566	עד 45%
6,422	-	7,523	-	13,945	מעל 45% ועד 65%
15,241	-	5,801	-	21,042	מעל 65% ועד 80%
3,733	-	812	-	4,545	מעל 80%
					כושר ספיגה⁽⁴⁾
-	865	-	-	865	עד 25%
-	8,075	-	-	8,075	מעל 25% ועד 50%
-	6,906	-	-	6,906	מעל 50% ועד 75%
-	27,237	-	-	27,237	מעל 75%
-	9,109	-	-	9,109	פרויקטים שטרם החלו
					אחר⁽⁵⁾
-	-	-	28,112	28,112	
27,712	52,192	19,386	28,112	127,402	סך-הכל סיכון אשראי חטיבה עסקית

* סווג מחדש.

- (1) הפילוח לסגמנטים נערך בהתאם לניתוח מקור הפירעון של כל אשראי, כפי שהוצג ואושר בתהליך חיתומו.
- (2) "נדל"ן בתהליכי בנייה" כולל אשראי לפרויקטים בשלבי הקמה שונים לרבות: קבוצות רכישה, פרויקטים שנחתם בגינם הסכם ליווי אך טרם החל הליווי מפאת אי עמידה בתנאים מקדמיים, קרקעות שהחל פיתוחן, ויתרות ערביות חוק מרכז בתהליכי ביטול בגין פרויקטים שהסתיימו.
- (3) שיעור מימון הינו היחס בין האשראי הכספי למועד הדיווח לבין שווי הבטוחה העדכני הקיים למועד הדיווח, לפני השפעת מקדמי ביטחון. שיעורי המימון אינם משקללים את גידור הסיכון של יתרות האשראי המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- (4) כושר ספיגה בפרויקטים הינו שיעור הירידה האפשרי המקסימלי בשווי הנכס כגמור, מבלי שהבנק יספוג הפסדים מהפרויקט. כושר הספיגה הינו על-פי הדיווח האחרון הידוע למועד הדיווח ואינו משקלל את גידור הסיכון של יתרות המגובות בביטוח שנרכש ממבטחי משנה.
- (5) "אשראי אחר" הינו כל אשראי שאינו עומד בהגדרת אחד הסגמנטים המפורטים לעיל. תחת סעיף זה נכללים לדוגמה מימון פרויקטי תשתיות (PPP), מימונים כנגד בטחונות שאינם נדל"ן (כגון פיקדונות, מניות, שעבוד צף, ערבויות צד ג' ועוד), אשראים שוטפים כנגד חוסן פיננסי ועוד.

שיעור האשראי במימון מעל 80% מהווה כ-7.2% מסך היתרה של נכסים שבנייתם הושלמה וקרקעות בחטיבה העסקית, ליום 30 לספטמבר 2023, לעומת 9.7% ליום 31 בדצמבר 2022. שיעור האשראי בכושר ספיגה עד 25% נדל"ן בתהליכי בנייה מהווה כ-0.6% מסך היתרה של נדל"ן בתהליכי בנייה בחטיבה העסקית (ללא פרויקטים שטרם החלו) ליום 30 לספטמבר 2023 לעומת 2.0% ליום 31 בדצמבר 2022. השינוי העיקרי בתמהיל שיעורי המימון וכושר הספיגה בתשעת החודשים הראשונים של השנה הוא גידול בסך 8,638 מיליון ש"ח בפרויקטים עם כושר ספיגה של 25% עד 50%. שינוי זה נבע בעיקר מכניסה לליווי של פרויקטים חדשים. כמו-כן, חל קיטון בסך 4,897 מיליון ש"ח בפרויקטים עם כושר ספיגה מעל 75% הנובע בעיקר מסיום הקמה של פרויקטים.

יצוין כי ביום 22 במאי 2022 פרסם הפיקוח על הבנקים עדכון הוראה 203 לפיו לרשימת החובות המשוקללים לסיכון ב-150% יתווספו הלוואות המיועדות לרכישת קרקע למטרות פיתוח או בנייה, בשיעור העולה על 80% משווי הנכס הנרכש (LTV), למעט הלוואות לרכישת קרקע חקלאית שאין לגביה אופק תכנוני או כוונה להגיש בקשה לשינוי יעוד ולמעט הלוואות לרכישת קרקע לשימוש עצמי של לווה שאינו מסווג בענף משק בינוי ונדל"ן על-פי המימון הענפי בהוראה 831 בנושא דיווח על ענפי משק. ביום 26 בינואר 2023 פרסם קובץ שאלות ותשובות הכולל הבהרות בקשר ליישום החוזה, למידע נוסף ראה [ביאור 9.9](#) [במתצית הדוחות הכספיים](#).

ניהול סיכון האשראי בענפי הבינוי והנדל"ן

החשיפה לתחום הבינוי והנדל"ן מהווה חלק משמעותי מתיק האשראי. הבנק מבצע מעקב אחר התפתחות האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לנדל"ן נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לענפי הבינוי והנדל"ן בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים בנוסף למגבלה הרגולטורית המוגדרת על-ידי בנק ישראל. ביום 7 בינואר 2021 פרסם בנק ישראל התאמות נוספות להוראת ניהול בנקאי תקין 250 (הוראת שעה לצורך התמודדות עם משבר הקורונה) - במסגרתו ניתנה התייחסות גם להוראת ניהול בנקאי תקין 315 - מגבלת חבות ענפית. במסגרת העדכון, הוגדר כי מגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן בניכוי חבויות לתשתיות לאומיות תעלה משיעור של 20% ל-22% מסך-כל חבויות הציבור ומגבלת האשראי לענף בינוי ונדל"ן תעלה משיעור של 24% ל-26% מסך-כל חבויות הציבור. תוקף ההקלה הוארך עד תום 24 חודשים מיום 31 בדצמבר 2025, ובלבד שהשיעור לא יעלה על השיעור ביום 31 בדצמבר 2025 או שיעור המגבלה הענפית כקבוע בהוראת ניהול בנקאי תקין 315, הגבוה מביניהם. כחלק מניהול החשיפה הענפית והעמידה במגבלה בענף, הבנק משתמש בכלים כגון סינדיקציה, ורכישת ביטוח מחברות ביטוח מדורגות המוכרות להפחתת חבות בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313. מהמחצית השנייה של שנת 2021 הרחיב הבנק את השימוש בפוליסות ביטוח. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2023 המשיך הבנק להרחיב את פוליסת ביטוח מקרקעין המבטיחות את הבנק מהפסדי אשראי בגין תיק הלוואות, אשר הועמדו ללקוחות החטיבה העסקית של הבנק והמבטוחות בשעבוד קרקע. בנוסף הבנק עושה שימוש בפוליסות ביטוח ערבויות חוק מכר ("עח"מ") המבטיחות את הבנק מהפסדים בגין עח"מ המונפקות במסגרת פרויקטי נדל"ן של לקוחות החטיבה העסקית המלווים על-ידי הבנק. ביטוחים אלו מאפשרים לבנק להקטין את החשיפה לענף הבינוי והנדל"ן (לפרטים נוספים ראה [ביאור 4.א.10 בתמצית הדוחות הכספיים](#)). הבנק עשוי לנקוט בצעדים נוספים בעתיד להמשך ניהול המגבלה והחשיפה לענף זה.

תהליך החיתום לאשראי חדש בענף נעשה תוך שימוש במדיניות אשראי סדורה לסוגי המימון השונים בענף כדוגמת מימון קרקעות, מימון בנייה למגורים, מימון בנייה והנבה של נכסים מניבים. המדיניות כוללת קריטריונים איכותיים וכמותיים כגון שיעור הון עצמי, LTV מקסימלי, יחס כיסוי מינימלי וכושר ספיגה. קריטריונים אלו מותאמים לסוג הנכס הממומן ומגדרים את תיאבון הסיכון בענף. חיתום אשראי חדש נעשה תוך קביעת רוחיות מתואמת סיכון. במסגרת ניטור התיק נבחנים שינויים ומגמות במדדי סיכון שונים גם בהשוואה לנתונים המתפרסמים ביחס לכלל המערכת הבנקאית. הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור. הבנק ממשיך לבחון את ההתפתחויות במשק ובוחן התאמות בהתאם. הבנק עושה שימוש במודל המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על האשראי לבינוי ונדל"ן.

יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין ענפי הבינוי והנדל"ן בישראל הסתכמה בסך של כ-1,995 מיליון ש"ח ליום 30 לספטמבר 2023 בהשוואה לסך של כ-1,469 מיליון ש"ח ליום 31 בדצמבר 2022. שיעור סך ההפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור בענף בינוי ונדל"ן בישראל ליום 30 לספטמבר 2023 הינו 2.41% בהשוואה ל-1.88% ליום 31 בדצמבר 2022.

ד.3.ב. סיכון אשראי בגין חשיפות ללווים ולקבוצות לווים

לוח ד-9: יתרות סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ-מאזני ללווים שיתרת חבותם מעל 1,200 מיליון ש"ח לפי ענפי משק

ליום 30 בספטמבר 2023			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	1,758	1,350	3,108
9	8,235	6,488	14,723
3	1,777	3,499	5,276
1	1,270	158	1,428
1	1,190	67	1,257
14	14,478	15,826	30,304
3	1,783	4,225	6,008
1	1,023	315	1,338
33	31,514	31,928	63,442

ענף המשק של הלווה

אספקת חשמל	1	1,758	1,350	3,108
בינוי ונדל"ן - בינוי	9	8,235	6,488	14,723
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית	3	1,777	3,499	5,276
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל	1	1,270	158	1,428
מידע ותקשורת	1	1,190	67	1,257
שירותים פיננסיים	14	14,478	15,826	30,304
תעשייה	3	1,783	4,225	6,008
מסחר בכלי רכב	1	1,023	315	1,338
סך-הכל	33	31,514	31,928	63,442

ליום 31 בדצמבר 2022			
מספר לווים	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
1	1,310	1,360	2,670
6	6,568	3,419	9,987
3	1,187	3,826	5,013
1	1,014	297	1,311
1	1,194	150	1,344
10	11,662	10,557	22,219
2	1,206	3,642	4,848
24	24,141	23,251	47,392

ענף המשק של הלווה

אספקת חשמל	1	1,310	1,360	2,670
בינוי ונדל"ן - בינוי	6	6,568	3,419	9,987
בינוי ונדל"ן - הנדסה אזרחית	3	1,187	3,826	5,013
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל	1	1,014	297	1,311
מידע ותקשורת	1	1,194	150	1,344
שירותים פיננסיים	10	11,662	10,557	22,219
תעשייה	2	1,206	3,642	4,848
סך-הכל	24	24,141	23,251	47,392

סיכון אשראי בגין חשיפות לקבוצות לווים

נכון ליום 30 בספטמבר 2023 לא קיימת קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בדבר "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים" (להלן: הוראה 313), עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313). הבנק מקיים תהליכי מעקב ובקרה כדי לבדוק עמידה במגבלות הוראה 313 לעניין חשיפה לחבות קבוצות לווים. נכון למועד הדוח הבנק אינו חורג מהמגבלות. בנובמבר 2022 בנק ישראל פרסם טיוטת עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 313 "מסגרת פיקוחית למדידה ובקרה של חשיפות גדולות" שמהותה שינוי באופן חישוב החבות בגין חשיפות גדולות. הבנק בוחן את השלכות יישום הוראה זו.

ד.ג.3. סיכונים בתיק הלוואות לדיור

לוח ד-10: מעקב אחר התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור על-פי בסיסי הצמדה וכשיעור מיתרת תיק האשראי של הבנק

סך-הכל	מגזר מטבע-חוץ		מגזר צמוד מדד				מגזר לא-צמוד					
	יתרת חוב שינוי בתקופה	רשת חוב שינוי בתקופה	ריבית משתנה		ריבית קבועה		ריבית משתנה		ריבית קבועה			
			שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח	שיעור ב-%	יתרה במיליוני ש"ח		
2.2%	130,954	0.1%	106	23.6%	30,852	11.3%	14,754	39.0%	51,091	26.1%	34,151	30.09.2023
11.3%	128,177	0.1%	127	23.7%	30,398	10.9%	13,951	39.7%	50,886	25.6%	32,815	31.12.2022
15.8%	115,166	0.1%	147	24.4%	28,137	11.8%	13,610	39.6%	45,600	24.0%	27,672	31.12.2021

כימות ומדידת הסיכון - תיק אשראי לדיור

הבנק מבצע באופן שוטף מעקב אחר התפתחות תיק האשראי לדיור ונוקט באמצעים שונים לניהול הסיכון. סיכוני אשראי לדיור נבחנים באופן פרטני על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון שהוגדר באשראי לדיור, מרמת העסקה הבודדת ועד הסתכלות כוללת על תיק האשראי לדיור בבנק.

הבנק מנהל ומגדר את הסיכון בין השאר על-ידי מגבלות בסגמנטים שונים כפי שנקבעו במסגרת דיוני המדיניות בהנהלה ובדירקטוריון בריכוז והובלת החטיבה לניהול סיכונים. במסגרת המגבלות ישנה התייחסות לשיעור LTV, כושר החזר, התפלגות מוצרי אשראי בתיק, היקף החוב הבעייתי, תקופת הלוואה, פריסה גיאוגרפית, שיעור הפיגורים וכדומה. ניטור המדדים מתבצע גם בהשוואה לנתונים בכלל המערכת הבנקאית.

הבנק עוקב אחר התנאים והשינויים המאקרו-כלכליים בכלל ובסביבה העסקית בענף בפרט. הוגדרו אירועים בגינם נדרשת בחינה מחודשת של המדיניות כגון עלייה חדה בריבית המשתנה, בשיעור האינפלציה, עלייה ברמת האבטלה במשק ושינוי מהותי במחירי הדיור.

דיווח הנתונים נעשה ברמה חודשית במסגרת פורום סיכון חטיבתי בראשות מנהלת החטיבה הקמעונאית וברמה רבעונית במסגרת הדיווח על התפתחות תיק האשראי וסיכון האשראי בהנהלה ובדירקטוריון.

הבנק עושה שימוש במודל סטטיסטי המודד את ההסתברות לכשל ואת ההפסד החזוי בתיק המשכנתאות. בנוסף, במסגרת בחינת תרחישי קיצון נבחנת ההשפעה גם על תיק המשכנתאות. כמו-כן, קיימים הסדרי ביטוח - ביטוח חיים וביטוח מבנה.

ככלל רמת סיכון האשראי בתיק האשראי לדיור נמוכה כפי שמתבטאת במדדים שצוינו לעיל. יצוין כי מגמת עליית הריבית ובמידה פחותה עליית מדד המחירים מביאים לעלייה בתשלום החודשי של לווים רבים. עלייה זו טרם באה לידי ביטוי במדדי האיכות של התיק.

לוח ד-11: פירוט מאפיינים שונים של אשראי לדיור שהעמיד הבנק - שיעור מסך הביצועים החדשים

לשלושה חודשים שהסתיימו ביום					
30.09.2022	31.12.2022	31.03.2023	30.06.2023	30.09.2023	
					מאפיינים
42.0%	42.6%	41.3%	42.1%	42.3%	שיעור מימון מעל 60%
0.3%	0.2%	1.1%	1.0%	0.9%	שיעור החזר מהכנסה מעל 40% (לרכישה ובהחזר חודשי)
60.3%	57.5%	56.2%	55.7%	54.8%	שיעור בריבית משתנה
3.0%	4.5%	5.7%	6.6%	7.0%	שיעור הלוואות לכל מטרה
9.8%	10.6%	9.9%	8.3%	8.6%	שיעור הלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות
9.7%	9.4%	10.5%	11.3%	11.1%	קרן המתוכננת להיפרע מעל גיל 67 (ללא השקעה)
25.4	25.9	26.3	26.6	26.4	תקופת פירעון מקורית ממוצעת לרכישה בשנים (ללא גישור)

ברבעון השלישי של שנת 2023 נרשמה עלייה ביתרת הלוואות לדיור של 0.8%, שהינו גבוה במעט מהרבעון השני ודומה לרבעון הראשון של שנת 2023 אך נמוך מהגידול בשנת 2022. ההתמתנות בקצב הגידול ביתרות בשנת 2023 הושפעה מהעלאות הריבית, ומעליית האינפלציה וכן מציפיות לירידת מחירים שהביאו לירידה משמעותית בכמות העסקות.

במדדי איכות הביצועים החדשים נרשמה עלייה ברבעון השלישי של שנת 2023, בשיעור מימון מעל 60%, בשיעור הלוואות לכל מטרה, ובשיעור ההלוואות למטרת השקעה מסך רכישת דירות.

ירידה נרשמה ברבעון השלישי של שנת 2023, בשיעור החזר מהכנסה מעל 40%, בשיעור ביצועי הלוואות בריבית משתנה, בהלוואות בהן הקרן מתוכננת להיפרע מעל גיל 67 ובתקופת הפירעון הממוצעת לרכישה.

להערכת הבנק השינויים אינם מהותיים ואינם מעידים על שינוי משמעותי בסיכון.

בהמשך ליוזמות הבנק, שניתנו במהלך השנה להקלות ללקוחות להתמודדות עם עליית הריבית, הושקו בעקבות מלחמת חרבות ברזל מספר יוזמות נוספות, על מנת להקל על אוכלוסיות בהתמודדות עם התשלומים בתקופה זו, ביניהן פטור מלא מתשלום משכנתא למשך שלושה חודשים ללקוחות בעוטף עזה (בטווח של עד 7 ק"מ מהגבול). הטבה זו היא בנוסף לאפשרות להקפאת תשלומי משכנתא לשלושה חודשים ללא עלות, ליתר לקוחות המעגל הראשון, בהתאם למתווה עליו הודיע בנק ישראל. להקלות נוספות באשראי צרכני ראו פרק אשראי לפרטיים להלן.

שיעור המימון (LTV) הממוצע המשוקלל של תיק הלוואות לדיור בבנק ליום 30 לספטמבר 2023 עומד על כ-46% בדומה לשיעור המימון ליום 31 לדצמבר 2022 (לפי שיעור מימון בעת העמדת הלוואה). שיעור המימון האפקטיבי אף נמוך יותר מהשיעור הנ"ל, לאור פירעונות שוטפים שאירעו מאז מועד העמדת האשראי כמו גם עלייה בשווי הנכסים המשועבדים. יצוין כי העלייה ברמת הסיכון, אשר החלה במחצית השנייה של שנת 2022, הינה לאחר תקופה בה הסיכון פחת ורמת הסיכון הכוללת בתיק נמוכה.

לפרטים נוספים לגבי יוזמות הבנק מול לקוחות להתמודדות עם עליית הריבית והשפעות המלחמה, ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק הלוואות לדיור](#).

ד.3.ד. אשראי לאנשים פרטיים (לא דיור)

לוח ד-12: יתרת האשראי לאנשים פרטיים בישראל

השינוי	יתרה ליום		במיליוני ש"ח	
	31.12.2022	30.09.2023		
				מאזני
				עו"ש חובה
(1.8%)	(49)	2,666	2,617	הלוואות ⁽¹⁾
1.5%	370	24,256	24,626	מזה: הלוואות בולט ובלון
18.8%	9	48	57	אשראי לרכישת כלי רכב ⁽²⁾
(16.0%)	(536)	3,359	2,823	חייבים בגין פעילות בכרטיסי אשראי
6.3%	306	4,849	5,155	סך-הכל סיכון אשראי מאזני
0.3%	91	35,130	35,221	
				חוץ-מאזני
17.9%	3,218	17,980	21,198	סיכון אשראי חוץ-מאזני
6.2%	3,309	53,110	56,419	סך-הכל סיכון אשראי כולל

(1) אינו כולל הלוואות לרכישת כלי רכב.

(2) כולל הלוואות שניתנו למטרת רכישת כלי רכב ובשעבוד כלי רכב.

במהלך תשעת החודשים הראשונים של שנת 2023 חלה ירידה ביתרת הלוואות לאנשים פרטיים בישראל כולל אשראי לרכישת כלי רכב בשיעור של כ-0.6%, לעומת 31 בדצמבר 2022. סך סיכון האשראי המאזני עלה בתקופה זו בכ-0.3% וסך סיכון האשראי החוץ-מאזני גדל בכ-17.9% בעיקר בהשפעת גידול במסגרות כרטיסי האשראי.

הבנק בוחן את חשיפתו לאזורים המושפעים במיוחד מהלחמה וכן מבצע הערכות לגבי ענפי משק הצפויים להיפגע באופן משמעותי. כאמור, אין ביכולתו של הבנק להעריך את הימשכות המלחמה והתפתחותיה ובהתאם את מידת הפגיעה בכל תחום. יחד עם זאת, תיתכן עלייה ברמת הסיכון של לווים המועסקים בתחומים ואזורים אשר עשויים להיפגע מההשלכות הכלכליות של מצב המלחמה.

בהמשך להקלות שניתנו במהלך השנה עקב עליית הריבית ומעבר לצעדים שנקטו באשראי לדיור כמתואר לעיל, בעקבות מלחמת חרבות ברזל הבנק אימץ את מתווה בנק ישראל בנושא ואף הרחיב את היקף דחיות התשלומים. בנוסף הושקו מספר יוזמות מעבר למתווה בנק ישראל, וביניהן הלוואות בריבית מועדפת לכלל הלקוחות, ואף ללא ריבית לאוכלוסיות ספציפיות, וכן דחייה ופריסה של חיובי כרטיסי אשראי. הקלות אלו יושמו על משקי בית ולקוחות עסקיים קטנים. לפרטים נוספים לגבי יוזמות הבנק מול לקוחותיו ראה [דוח ממשל תאגידי, פרק לקוחות פרטיים](#).

לפרטים בדבר חובות בעייתיים בגין אנשים פרטיים בישראל ראה [ביאור 13 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

למידע נוסף בנושא סיכון אשראי לאנשים פרטיים ראה [פרק סקירת הסיכונים בדוח הדירקטוריון וההנהלה](#).

ד.3.ה. מימון ממונף

הבנק מעמיד מעת לעת מימון ממונף ללקוחותיו. מימון ממונף מנוהל ומוגדר בבנק בהתאם להוראות בנק ישראל, ובפרט הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311 (ניהול סיכון אשראי), הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 323 (מגבלות על מימון עסקות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 327 (ניהול הלוואות ממונפות).

מימון ממונף כולל בתוכו בין היתר, עסקות הוניות (עסקה למטרת רכישת זכות הונת בתאגיד אחר, רכישה של כלל הנכסים או חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר, רכישה עצמית של הון עצמי מונפק, חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות - כמוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 323), מימון ללווים בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים של פרמטרים מסוימים ביחס לגורמות המקובלות בענפי המשק השונים כגון: שיעור מימון גבוה וחורג מהמדיניות הענפית ומימון חוב נחות (Mezzanine).

הבנק קבע מגבלה פנימית למימון ממונף ביחס להון רוברד 1 של הבנק. התפתחות המימון הממונף והעמידה במגבלה שנקבעה מדווחים אחת לרבעון להנהלת הבנק ולדירקטוריון לצורך מעקב אחר הסיכונים הגלומים במימון מסוג זה.

להלן נתונים אודות סיכויי האשראי בגין מימון ממונף. הגילוי מתמקד בחשיפות בגין לווים ממונפים/עסקות ממונפות בהם יתרת האשראי עולה על סך של 0.5% מהון רוברד 1.

לוח ד-13: חשיפות הבנק למימון ממונף לפי ענף המשק של הלווה*

ליום 30 בספטמבר 2023			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
3	1,724	173	1,897
2	304	-	304
1	651	-	651
1	267	-	267
7	2,946	173	3,119
ענף המשק של הלווה			
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן			
כרייה וחציבה			
שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח			
אספקת מים ושירותי ביוב			
סך-הכל			
3	1,724	173	1,897
2	304	-	304
1	651	-	651
1	267	-	267
7	2,946	173	3,119
ליום 31 בדצמבר 2022			
מספר לווים	יתרת אשראי מאזני	יתרת אשראי חוץ-מאזני	סך-הכל
במיליוני ש"ח			
2	1,196	216	1,412
1	240	-	240
3	441	293	734
1	350	-	350
1	657	51	708
1	429	-	429
9	3,313	560	3,873
ענף המשק של הלווה			
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן			
בתי מלון שירותי הארחה ואוכל			
כרייה וחציבה			
מסחר			
שירותים פיננסיים ושירותי ביטוח			
תעשייה			
סך-הכל			
2	1,196	216	1,412
1	240	-	240
3	441	293	734
1	350	-	350
1	657	51	708
1	429	-	429
9	3,313	560	3,873

* בינוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי המחושבות על בסיס פרטני, ככל שקיימות.

ד.4. הפחתת סיכון אשראי: גילויים בגישה הסטנדרטית

הבנק מיישם את הגישה הסטנדרטית המקיפה על מנת לקבוע את שקלולי הסיכון שיחולו על הצד הנגדי. הגישה הסטנדרטית מצריכה שימוש בדירוגים בלתי-תלויים שהוכנו על-ידי סוכנויות דירוג בינלאומיות.

על-פי הוראות באזל 3 בהתקיים תנאים מסוימים, ניתן לנכות מרכיבי הסיכון, לצורך חישוב יחס הלימות ההון, ביטחונות מסוימים כדוגמת ערבויות, נגזרי אשראי ונכסים פיננסיים המוחזקים כבטוחה.

ניכוי הביטחונות לצורך חישוב יחס ההון מבוצע לאחר שימוש במקדמי ביטחון שנקבעו בהוראה. מקדמים אלה מביאים בחשבון, בין היתר, את התקופה לפירעון של הביטחון, חוסר התאמה בין תנאי ההצמדה של הבטוחה ושל האשראי אותו היא מגבה ותנודתיות בשווי הבטוחה.

הביטחונות הפיננסיים הכשירים המשמשים את הבנק לצורך חישוב הלימות ההון והפחתת הסיכון, כוללים פיקדונות המהווים בטוחה על דרך שיעבוד, אגרות-חוב של תאגידים בנקאיים וממשלות המשועבדות בשיעבוד קבוע ומניות משועבדות הנסחרות במדד הראשי. בנוסף, הבנק עושה שימוש בערבויות של תאגידים בנקאיים אשר מעבירות את החשיפה מהסגמנט של הצד הנערב לחשיפה לתאגידים בנקאיים.

לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי

30 בספטמבר 2023									
מובטחים								לא מובטחים	
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	16,136	32,117	29,100	36,226	45,236	68,343	354,619	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	132,583	2 אגרות-חוב
-	-	16,136	32,117	29,100	36,226	45,236	68,343	487,202	3 סך-הכל
-	-	-	-	12	149	12	149	8,145	4 מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר

30 בספטמבר 2022									
מובטחים								לא מובטחים	
מזה: על-ידי נגזרי אשראי	מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות	מזה: על-ידי ביטחון	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל	מזה: סך-הכל
יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מזה: סכום מובטח
במיליוני ש"ח									
-	-	13,358	27,358	19,314	27,538	32,672	54,896	342,608	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	86,073	2 אגרות-חוב
-	-	13,358	27,358	19,314	27,538	32,672	54,896	428,681	3 סך-הכל
-	-	-	-	3	113	3	113	3,655	4 מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר

לוח ד-14: טבלת הפחתת סיכון אשראי (המשך)

31 בדצמבר 2022									
מובטחים						לא מובטחים			
מזה: על-ידי נגזרי אשראי		מזה: על-ידי ערבויות פיננסיות		מזה: על-ידי ביטחון		מזה: סכום מובטח	סך-הכל יתרה מאזנית	סך-הכל יתרה מאזנית	סך-הכל יתרה מאזנית
מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מובטח	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מובטח	מזה: סכום מובטח	יתרה מאזנית מובטח				
במיליוני ש"ח									
-	-	15,870	29,609	23,831	32,887	39,701	62,496	345,472	1 חובות, למעט אגרות-חוב
-	-	-	-	-	-	-	-	103,352	2 אגרות-חוב
-	-	15,870	29,609	23,831	32,887	39,701	62,496	448,824	3 סך-הכל
-	-	-	-	4	153	4	153	7,769	4 מזה: לא צובר או בפיגור של 90 ימים או יותר

לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון⁽¹⁾⁽²⁾

30 בספטמבר 2023										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
181,288	-	24	63	-	-	29	-	675	180,497	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
7,762	-	-	-	-	-	2	-	5,779	1,981	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
20,271	-	-	32	-	-	30	-	17,655	2,554	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
2,901	-	-	-	-	-	-	-	2,901	-	4 חברות ניירות-ערך
162,995	-	152	138,574	-	-	10,220	-	14,049	-	5 תאגידים
51,265	-	-	1	51,264	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,241	-	-	24	9,217	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
126,881	-	-	3,782	13,822	36,559	37,541	35,177	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
96,591	-	4,715	91,876	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
3,155	-	1,556	1,599	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
15,704	-	1,899	9,906	-	-	-	-	423	3,476	11 נכסים אחרים*
4,227	-	1,339	2,888	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
678,054	-	8,346	245,857	74,303	36,559	47,822	35,177	41,482	188,508	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחץ-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות אגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות הפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300%. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (המשך)⁽¹⁾⁽²⁾

30 בספטמבר 2022										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
207,553	-	80	158	-	-	9	-	367	206,939	1 ריבנויות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,215	-	-	-	-	-	-	-	4,490	1,725	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
15,936	-	-	51	-	-	40	-	15,845	-	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
3,566	-	-	-	-	-	-	-	3,566	-	4 חברות ניירות-ערך
156,716	-	123	131,908	-	-	11,089	-	13,596	-	5 תאגידים
51,950	-	-	24	51,926	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,522	-	-	-	9,522	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
124,651	-	-	3,325	15,734	33,442	37,775	34,375	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
84,999	-	742	84,257	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
2,444	-	962	1,482	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
15,575	343	1,169	10,241	-	-	-	-	-	3,822	11 נכסים אחרים*
4,005	-	704	3,301	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
679,127	343	3,076	231,446	77,182	33,442	48,913	34,375	37,864	212,486	12 סך-הכל

(1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוז-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.

(2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.

(3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300%. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

לוח ד-15: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לפי סוגי נכסים ומשקלות סיכון (המשך)⁽¹⁾⁽²⁾

31 בדצמבר 2022										
סך-הכל סכום חשיפות אשראי (אחרי CCF ואחרי CRM)	אחר ⁽³⁾	150%	100%	75%	60%	50%	35%	20%	0%	
במיליוני ש"ח										
208,760	-	17	119	-	-	9	-	531	208,084	1 ריבוניות, הבנקים המרכזיים שלהן ורשות מוניטרית ארצית
6,848	-	-	-	-	-	-	-	4,901	1,947	2 ישויות סקטור ציבורי (PSE) שאינן ממשלה מרכזית
18,685	-	-	31	-	-	332	-	16,946	1,376	3 בנקים (לרבות בנקים רב צדדיים לפיתוח (MDB))
2,383	-	-	-	-	-	-	-	2,383	-	4 חברות ניירות-ערך
158,892	-	124	133,068	-	-	10,697	-	15,003	-	5 תאגידים
52,107	-	-	16	52,091	-	-	-	-	-	6 חשיפות קמעונאיות ליחידים
9,661	-	-	-	9,661	-	-	-	-	-	7 הלוואות לעסקים קטנים
124,120	-	-	3,216	14,567	34,287	37,375	34,675	-	-	8 בביטחון נכס מגורים
90,543	-	4,962	85,581	-	-	-	-	-	-	9 בביטחון נדל"ן מסחרי
2,449	-	1,006	1,443	-	-	-	-	-	-	10 הלוואות בפיגור
15,864	342	1,120	10,441	-	-	-	-	-	3,961	11 נכסים אחרים*
4,048	-	715	3,333	-	-	-	-	-	-	11א *מזה: בגין מניות
690,312	342	7,229	233,915	76,319	34,287	48,413	34,675	39,764	215,368	12 סך-הכל

- (1) היתרות בגילוי כוללות יתרות חוב מאזניות וחוז-מאזניות המשקפות סיכון אשראי, זאת למעט סכומי מסים נדחים והשקעות בתאגידים פיננסיים מתחת לספי הניכוי (הכפופים למשקל סיכון 250%), חשיפות בגין סיכון אשראי צד נגדי וחשיפות איגוח.
- (2) היתרות משקפות את סכומי החשיפה הפיקוחיים, בניכוי הפרשות ומחיקות, לאחר מקדמי המרה לאשראי ולאחר שיטות להפחתת סיכון אשראי.
- (3) בהתאם למכתב מהפיקוח על הבנקים, נכסי הסיכון של שלוחת הבנק בתורכיה משוקללים בשיעור שקלול של 300%. היתרה משקפת את התוספת בגין חישוב נכסי הסיכון על-פי מכתב זה לבין חישוב נכסי הסיכון לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 203.

ה. סיכוני אשראי של צד נגדי

סיכון הצד הנגדי מוגדר בבנק בהתאם להגדרה המופיעה בהוראת ניהול בנקאי תקין 203A כסיכון האשראי הנובע מעסקות במכשירים פיננסיים נגזרים. הסיכון הינו שהצד הנגדי לעסקה ייכנס לכשל לפני הסילוק הסופי של זרמי המזומנים בעסקה בנגזרים. ערך השוק של העסקה יכול להיות חיובי או שלילי לכל אחד מהצדדים לעסקה, ערך השוק אינו ודאי ועשוי להשתנות לאורך זמן ובהתאם לתנועות בגורמי סיכון השוק העומדים בבסיסו.

החל מיום 1 ביולי 2022 הנתונים המתייחסים לסיכון אשראי של צד נגדי מחושבים על-פי גישת SA-CCR. לפרטים נוספים ראה "[הוראות הנוגעות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים](#)" בפרק הון ומינוף.

מלחמת חרבות ברזל, שארעה לאחר תאריך המאזן, והתנודתיות בשוק שארעה בעקבותיה הביאו לגידול בדרישות הביטחונות מחלק מהלקוחות, ללא חריגות משמעותיות. התנודות בשוק והעלייה במרווחי האשראי הביאו לעלייה ב-CVA החשבונאי.

לוח ה-1: ניתוח חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי לפי גישה פיקוחית

30 בספטמבר 2022					30 בספטמבר 2023					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	עלות שחלוף פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	עלות שחלוף פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח										
7,345	23,220	1.4	12,302	4,284	8,980	25,622	1.4	15,266	3,036	1 גישת SA-CCR
										3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
*333	*1,664	-	-	-	335	1,675	-	-	-	
7,678	24,884	1.4	12,302	4,284	9,315	27,297	1.4	15,266	3,036	6 סך-הכל

* הוצג מחדש.

31 בדצמבר 2022					
RWA	EAD לאחר CRM	Alpha ששימש לצורך חישוב EAD רגולטורי	עלות שחלוף פוטנציאלית עתידית	עלות שחלוף	
במיליוני ש"ח					
6,819	21,102	1.4	12,226	2,847	1 גישת SA-CCR
377	1,885	-	-	-	3 הגישה המקיפה להפחתת סיכון אשראי (לעסקות מימון ניירות-ערך (SFT))
7,196	22,987	1.4	12,226	2,847	6 סך-הכל

לוח ה-2: הקצאת הון בגין התאמת שערור לסיכון אשראי

2022 בדצמבר 31		2022 בספטמבר 30		2023 בספטמבר 30		
RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	RWA	EAD לאחר CRM	
במיליוני ש"ח						
3,786	21,051	4,269	23,220	4,821	25,607	3 סך-כל התיקים שמחשבים בגינם CVA לפי הגישה הסטנדרטית

לוח ה-3: הגישה הסטנדרטית - חשיפות לסיכון אשראי של צד נגדי לפי תיק פיקוחי ומשקלות סיכון

30 בספטמבר 2023				
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%
במיליוני ש"ח				
60	-	-	-	60
527	-	-	527	-
7,287	-	21	7,266	-
14,578	-	-	14,578	-
4,088	4,061	27	-	-
36	36	-	-	-
47	47	-	-	-
674	674	-	-	-
-	-	-	-	-
27,297	4,818	48	22,371	60

30 בספטמבר 2022				
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%
במיליוני ש"ח				
36	-	-	-	36
608	-	-	608	-
5,987	-	19	5,968	-
14,870	-	-	14,870	-
2,996	2,990	6	-	-
36	36	-	-	-
53	53	-	-	-
298	298	-	-	-
-	-	-	-	-
24,884	3,377	25	21,446	36

31 בדצמבר 2022				
סך חשיפת אשראי	100%	50%	20%	0%
במיליוני ש"ח				
53	-	-	-	53
582	-	-	582	-
6,297	-	17	6,280	-
12,800	-	-	12,800	-
2,814	2,814	-	-	-
31	31	-	-	-
47	47	-	-	-
363	363	-	-	-
-	-	-	-	-
22,987	3,255	17	19,662	53

לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי

30 בספטמבר 2023						
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים				
		שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	
במיליוני ש"ח						
-	-	1,403	-	2,174	-	מזומן - מטבע מקומי
326	16,430	3,667	-	8,130	-	מזומן - מטבעות אחרים
9,490	-	-	245	558	-	חוב ריבוני מקומי
7,505	-	-	274	2,500	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
784	-	-	3,606	983	-	אגרות-חוב קונצרניות
-	-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
18,105	16,430	5,070	4,125	14,345	-	סך-הכל

30 בספטמבר 2022						
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים				
		שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל		
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק	
במיליוני ש"ח						
-	-	820	-	26	-	מזומן - מטבע מקומי
579	8,712	2,907	-	6,709	-	מזומן - מטבעות אחרים
6,666	-	-	793	851	-	חוב ריבוני מקומי
245	-	-	226	1,208	-	חוב ריבוני אחר
-	-	-	-	-	-	חוב של סוכנות ממשלתית
2,886	-	-	1,714	294	-	אגרות-חוב קונצרניות
-	-	-	-	-	-	מניות
-	-	-	-	-	-	ביטחון אחר
10,376	8,712	3,727	2,733	9,088	-	סך-הכל

לוח ה-4: הרכב הביטחון - בגין חשיפה לסיכון אשראי של צד נגדי (המשך)

31 בדצמבר 2022					
ביטחון שמשמש בעסקאות למימון ניירות-ערך (SFTs)		ביטחון שמשמש בעסקאות נגזרים			
שווי הוגן של ביטחון שהופקד	שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	שווי הוגן של ביטחון שהופקד		שווי הוגן של ביטחון שהתקבל	
		לא מנותק	מנותק	לא מנותק	מנותק
במיליוני ש"ח					
-	-	1,762	-	1,123	-
870	13,296	1,805	-	5,769	-
10,917	-	-	19	6	-
3,236	567	-	25	1,605	-
-	-	-	-	-	-
725	-	-	2,435	403	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
15,748	13,863	3,567	2,479	8,906	-

לעניין ריתוק הון בנושא SA-CCR המחליפה את הגישות הקיימות להוראות ניהול בנקאי תקין 203 ראה [סעיף הוראות הנוגעות להקצאת הון בגין מכשירים פיננסיים נגזרים בפרק הון ומינוף לעיל](#).

למידע נוסף בנושא סיכון צד נגדי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

1. סיכון שוק

סיכון שוק הינו סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי בשווי כלכלי של מכשיר פיננסי או תיק מסוים עקב שינויים במחירים, שערים, מרווחים ופרמטרים אחרים בשווקים, ובכלל זה:

- **סיכון ריבית** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בעקומי התשואה במטבעות השונים;
- **סיכון מטבע** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי חליפין;
- **סיכון אינפלציה** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בעקום הציפיות למדד המחירים לצרכן ובאינפלציה בפועל;
- **סיכון מחירי מניות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי מניות או במדדי מניות;
- **סיכון מרווחי אשראי** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינוי במרווח בין התשואה לפדיון של אגרות-חוב קונצרניות הנסחרות בשווקים לבין התשואה חסרת הסיכון הרלוונטית;
- **סיכון תנודתיות** - סיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי התנודתיות המצוטטים בשוק;
- **סיכון מרווח (Basis risk)** - סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים במרווחים בין עקומי ריבית שונים או בסיסי ריבית שונים.

גורמי סיכון השוק העיקריים אליהם חשוף הבנק הם שערי הריבית של השקל (במגזר הצמוד והלא-צמוד) ושל הדולר, אינפלציה, שער החליפין שקל/דולר ומרווחים בין עקומי הריבית השונים.

לעניין הפסקת פרסום ריבית הליבור ראה [סעיף הפסקת פרסום ריבית הליבור בדוח על הסיכונים מיום 30 ביוני 2023 ובביאור 1.1 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

להרחבה על סיכונים שוק, ריבית והשקעה ואופן ניהולם ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

1.1. סיכון שוק בתיק למסחר

סיכוני שוק בתיק למסחר הם תוצאה של פעילות הבנק כעושה שוק, כסוחר וכמנהל פוזיציות עבור עצמו. רמת הסיכון של הבנק נמדדת ומבוקרת על-פי נהלים הכוללים, בין היתר, מגבלות על אומדן סיכון במונחי VaR ועל רגישות השווי הכלכלי לשינויים בגורמי הסיכון העיקריים. אומדן סיכון בשיטת הערך בסיכון (VaR), אומד את ההפסד המקסימלי הצפוי לתאגיד בשל התממשות סיכוני שוק, בתקופת זמן נתונה וברמת מובהקות סטטיסטית שנקבעה מראש על-ידי הבנק ואושרה על-ידי הדירקטוריון.

לוח ו-1: אומדני הסיכון של הפעילות למסחר (VaR)

ממוצע בשנת 2022	ליום 31 בדצמבר 2022	ממוצע בשנת 2023 עד ליום 30 בספטמבר 2023	ליום 30 בספטמבר 2023
במיליוני ש"ח			
41	27	44	27

סך-הכל מסחר בחדרי העסקות

לוח ו-2: רגישות הבנק לשינויים בשערי חליפין של מטבעות חוץ בעלי נפח פעילות משמעותי ולשינויים במדד המחירים לצרכן

31 בדצמבר 2022		30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח			
ירידה 10%	עלייה 10%	ירידה 10%	עלייה 10%
171	(82)	142	(81)
43	(31)	31	(31)
ממד המחירים לצרכן			
ירידה 3%	עלייה 3%	ירידה 3%	עלייה 3%
(591)	555	(803)	768

דולר ארצות-הברית
אירו

בטבלה לעיל מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בשערי חליפין, המבוסס על שערוך כל המכשירים המאזניים והחוץ-מאזניים במערכת לניהול סיכונים, תוך שימוש במודלים מקובלים לשערוך כל מכשיר, ובשערים יציגים כשער הבסיס. לצורך החישוב משוערך התיק מחדש בשער חליפין המשקף עלייה/ירידה בשיעור המוצג, ללא הנחות נוספות. הרגישות למדד המחירים לצרכן מחושבת על-פי חשיפת הבנק למדד כמפורט בביאור 14 בתמצית הדוחות הכספיים ובתוספת השפעת רצפת מדד על הרווח החשבונאי הצפוי.

מלחמת חרבות ברזל הגדילה את אי-הוודאות במשק ובשווקים. על רקע התערבות בנק ישראל בשוק מטבע-החוץ, נרשם פיחות מתון בשער החליפין שדעך בהמשך. סמוך למועד פרסום הדוחות, אין לבנק חשיפה משמעותית לשינוי שערי חליפין בהיבטי תוצאות הפעילות. לשינויי שערי חליפין השפעה מסוימת על סך נכסי הסיכון ובהתאם על יחסי ההון. בתחילת המלחמה ארעה עלייה בתנודתיות של עקומי הריבית השקלית, שהביאה לעלייה של אומדן הסיכון VaR של חדר עסקות ולתנודתיות של תוצאות פעילות המסחר, ללא חריגה מהמגבלות.

לוח ו-3: סיכון שוק על-פי הגישה הסטנדרטית

הבנק נדרש לשמור הון בגין נכסי סיכון שוק, על-פי מודל סטנדרטי שהוגדר על-ידי בנק ישראל. הלימות ההון הרגולטורית מחושבת על סיכוני הריבית והמניית בתיק למסחר בלבד, כפי שהוגדרו לעיל, ועל סיכוני המטבע בתיק הבנקאי ובתיק למסחר.

	30 בספטמבר 2022	30 בספטמבר 2022	30 בספטמבר 2023	
נכסי סיכון במיליוני ש"ח				
מוצרים ישירים				
1	3,537	3,363	4,162	סיכון שיעור ריבית (כללי וספציפי)
2	-	-	-	סיכון פוזיציה במניות (כללי וספציפי)
3	163	1,375	238	סיכון שער חליפין
4	-	-	-	סיכון סחורות
אופציות				
5	-	-	-	הגישה הפשוטה
6	307	920	349	גישת דלתה-פלוס
7	-	-	-	גישת התרחישים
8	-	-	-	איגוח
9	4,007	5,658	4,749	סך-הכל

2.1. סיכון ריבית בתיק הבנקאי

סיכון ריבית בתיק הבנקאי מתייחס להשפעה הפוטנציאלית של שינויים בעקומי הריבית השונים על הערך הכלכלי של הבנק (דהיינו, השינוי בערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות) ו/או על הכנסות הריבית (רגישות ההכנסה החשבונאית). הסיכון נוצר במהלך הפעילות הבנקאית השוטפת והיזומה של הבנק, ונובע ממתן שירות שוטף לקהל הרחב ולמגזר העסקי והפיננסי ומפעילויות אחרות, ובכללן חשיפת ריבית הנובעת מניהול תיק ההשקעות. הסיכון נובע מהבדלים במבנה הנכסים וההתחייבויות - תקופה, בסיסי ריבית, מועדי חידוש ריבית ועוד. בבנק קיימות מגבלות הן על רגישות הערך הכלכלי והן על רגישות ההכנסה וההון לתרחישי שינוי בעקומי התשואות השקליים והמדדיים ובעקומי התשואות במטבעות אחרים (כולל חברות בנות פיננסיות המנוהלות על-ידו וחברות בנות בעלות חשיפה משמעותית מבחינת הקבוצה ככל שישנן).

בטבלת רגישות הערך הכלכלי מוצג ניתוח רגישות השווי הכלכלי של הבנק לשינויים בעקומי הריבית, המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בעקום ריבית שאינו מביא בחשבון את מרווח סיכון האשראי של הצד הנגדי ותוך שימוש במודלים פנימיים לגבי חלק מהמוצרים. זאת בשונה מהחישוב בטבלאות שווי הוגן המבוסס, בין השאר, על היוון תזרימי המזומנים הצפויים בריבית היוון המשקפת גם את רמת הסיכון של הצד הנגדי למכשיר הפיננסי. בהתאם להוראות הדיווח לציבור של בנק ישראל, הבנק מיישם תרחישי זעזוע וקיצון היפותטיים לשינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן המותאם של המכשירים הפיננסיים המשמשים את הבנק. תרחישי הזעזוע והקיצון מחושבים בהתאם לכללים שנקבעו בדרישות הדיווח. התרחישים הנדרשים הינם תרחישים מקבילים בעקומי הריבית, התללה (ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך), השטחה (עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך), וכן תרחישים של עליית ריבית בטווח הקצר וירידת ריבית בטווח הקצר. התרחישים יושמו באופן אחיד על כל המטבעות הנכללים בדיווח לציבור.

לוח ו-4: שווי הוגן נטו מותאם* של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2022 ⁽¹⁾					ליום 30 בספטמבר 2023					
שקל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל	
לא-צמוד	לא-צמוד	למדד	אחר	לא-צמוד	לא-צמוד	למדד	אחר	לא-צמוד	לא-צמוד	
במיליוני ש"ח										
614,798	14,297	84,786	57,106	458,609	619,199	16,141	94,367	59,377	449,314	נכסים פיננסיים**
סכומים אחרים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים										
1,155,760	60,888	517,498	21,078	556,296	1,550,934	177,207	752,444	18,244	603,039	
התחייבויות פיננסיות**										
584,017	15,041	136,096	30,630	402,250	582,779	16,257	149,445	25,699	391,378	
סכומים אחרים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, מורכבים וחוץ-מאזניים										
1,152,878	60,959	466,949	25,298	599,672	1,547,658	177,403	698,563	21,726	649,966	
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים										
33,663	(815)	(761)	22,256	12,983	39,696	(312)	(1,197)	30,196	11,009	
השפעת התחייבויות לזכויות עובדים										
(4,149)	-	-	(4,149)	-	(3,895)	-	-	(3,895)	-	
השפעת פריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה										
18,744	725	3,029	-	14,990	18,183	829	3,582	-	13,772	
שווי הוגן נטו מותאם*										
48,258	(90)	2,268	18,107	27,973	53,984	517	2,385	26,301	24,781	
48,706	(69)	2,224	18,598	27,953	55,821	512	2,629	25,844	26,836	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים, ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 15 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

** למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.

(1) סווג מחדש.

לוח ו-5: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן נטו מותאם* של הבנק וחברות מאוחדות שלו

ליום 31 בדצמבר 2022					ליום 30 בספטמבר 2023					
שקל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל	שקל צמוד	מטבע-חוץ - מטבע-חוץ - סך-הכל	שקל	שקל	
לא-צמוד	לא-צמוד	למדד	אחר	לא-צמוד	לא-צמוד	למדד	אחר	לא-צמוד	לא-צמוד	
במיליוני ש"ח										
שינויים מקבילים										
272	10	27	(655)	890	(1,144)	10	(221)	(1,008)	75	עלייה במקביל של 1%
220	9	26	(659)	844	(1,159)	11	(211)	(1,010)	51	מזה: תיק בנקאי
(199)	(19)	(33)	696	(843)	1,265	(31)	226	1,088	(18)	ירידה במקביל של 1%
(145)	(18)	(32)	700	(795)	1,271	(32)	216	1,086	1	מזה: תיק בנקאי
שינויים לא מקבילים										
(186)	30	64	(94)	(186)	(943)	27	(105)	(213)	(652)	התללה ⁽¹⁾
(128)	30	56	(96)	(118)	(911)	27	(105)	(212)	(621)	מזה: תיק בנקאי
352	(34)	(36)	(32)	454	720	(37)	31	9	717	השטחה ⁽²⁾
282	(34)	(28)	(31)	375	683	(36)	33	7	679	מזה: תיק בנקאי
413	(23)	(7)	(308)	751	154	(25)	(84)	(423)	686	עליית ריבית בטווח הקצר
331	(22)	1	(308)	660	118	(23)	(78)	(425)	644	מזה: תיק בנקאי
(366)	18	57	305	(746)	(205)	12	79	424	(720)	ירידת ריבית בטווח הקצר
(286)	17	49	305	(657)	(169)	10	73	426	(678)	מזה: תיק בנקאי

* שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסיים, למעט פריטים לא-כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

(1) התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

(2) השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

לוח ו-6: רגישות הערך הכלכלי של הבנק לשינויים במקביל בעקומי הריבית (השינוי התיאורטי בשווי הכלכלי כתוצאה מהתרחיש)

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 30 בספטמבר 2023				
מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	מטבע-חוץ	שקל צמוד מדד	שקל לא-צמוד	
במיליוני ש"ח						
						שינויים במקביל
(116)	(964)	111	(257)	(1,039)	(294)	עלייה במקביל של 1%
113	1,072	8	275	1,147	447	ירידה במקביל של 1%

הפער בין רגישות השווי הכלכלי לרגישות השווי ההוגן ליום 30 בספטמבר 2023 נובע בעיקרו משימוש בעקומי היוון שונים כמתואר לעיל שהשפעתו נאמדת בכ-0.2 מיליארד ש"ח במגזר הלא-צמוד וכ-0.1 מיליארד ש"ח במגזר צמוד המדד. המשך עליות הריבית ורמתה הביאו לשינוי התנהגות המפקידים ולירידה ביתרות העו"ש, לכן עודכן מודל פריסת העו"ש ברבעון הראשון של 2023. עדכון זה היה הגורם העיקרי לשינוי ברגישות לריבית השקל הלא-צמוד יחסית לנתוני סוף השנה.

לוח ו-7: השפעת תרחישים של שינויים בשיעורי הריבית על הכנסות ריבית נטו ועל הכנסות מימון שאינן מריבית

ליום 31 בדצמבר 2022		ליום 30 בספטמבר 2023				
סך-הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	סך-הכל	הכנסות מימון שאינן מריבית	הכנסות ריבית	
במיליוני ש"ח						
438	(243)	681	359	65	294	עלייה במקביל של 1%
390	(291)	681	345	51	294	מזה: תיק בנקאי
(1,540)	233	(1,773)	(1,162)	(68)	(1,094)	ירידה במקביל של 1%
(1,489)	284	(1,773)	(1,153)	(59)	(1,094)	מזה: תיק בנקאי

רגישות ההכנסה בטבלה לעיל חושבה על-ידי שינוי עקומי התשואות תוך שימוש בהנחות התנהגותיות לגבי שינויים במרווחי פיקדונות ולגבי מעבר כספים מעו"ש לפיקדונות במקרה של עליית ריבית. ההנחות נבחנות ומתעדכנות תקופתית בהתאם להתפתחויות בסביבת הריבית. לאור השינויים בסביבת הריבית, ביתרות העו"ש ובהתנהגות הלקוחות בפועל עודכנו ההנחות במהלך הרבעון השני וכתוצאה מכך ירדה הרגישות יחסית לנתוני סוף השנה הקודמת. רגישות התיק למסחר חושבה בגישת MTM.

במהלך התקופה האחרונה התמתנו העלאות הריבית של הבנקים המרכזים בארץ ובעולם. עליית הריביות לטווח קצר ובפרט ריביות הבנקים המרכזיים יוצרת השפעה חיובית על הכנסות הבנק לאורך זמן, כמפורט בלוח רגישות ההכנסה לעיל, השפעה אשר דועכת בחלקה עם מעבר פיקדונות העו"ש למוצרים אחרים.

עם פרוץ מלחמת חרבות ברזל נצפתה תנודתיות בעקומי הריבית השקלית, אך נכון לסמוך למועד פרסום הדוח אין שינוי מהותי בעקומים או באומדני הרגישות הראשוניים ביחס לסוף הרבעון. הבנק עוקב אחר התפתחות האשראי והפיקדונות ואחר השינויים ברגישויות הערך וההכנסה בתרחישים השונים.

3.1. סיכון מניות ומרווחי אשראי - סיכון השקעה

הגדרת סיכון השקעה בבנק, הינה חשיפה לשוק המניות, למרווחי אשראי ולסיכון האשראי בשווקי אגרות-חוב והמניות בתיק הבנקאי בקבוצה (כתוצאה מהחזקה במוצרים אלו עלול הבנק להיחשף גם לסיכונים ריבית ו/או מטבע ו/או נזילות ואלה מנוהלים בנפרד). על-פי הגדרת הבנק, אגרות-חוב ממשלת ישראל בש"ח ובמטבע-חוץ ואגרות-חוב ממשלה, המוחזקות על-ידי שלוחה, של המדינה בה היא פועלת, אינן נושאות סיכון השקעה ולכן אינן נכללות במדידת סיכון השקעה בבנק.

לפירוט השקעות הבנק ראה [ביאור 5 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

ז. סיכון נזילות

סיכון נזילות - סיכון הנזילות מוגדר כסיכון קיים או עתידי ליציבות הבנק ולרווחיו, הנובע מאי יכולתו לעמוד בהתחייבויותיו. סיכון הנזילות בבנק נבחן בראיה רחבה יותר של יכולת עמידה בפירעון ההתחייבויות במועד פירעון גם בעתות לחץ, בלי לפגוע בהתנהלות השוטפת במסגרת תכניות העבודה של הבנק ובלי להיקלע להפסדים חריגים.

סיכון המימון - הינו הסיכון לאי יכולת לגייס מקורות חדשים במקום אלו שהגיעו לפירעון, או שהגיוס מחדש יבוצע בתקופות ובתנאים אשר יפגעו באופן משמעותי בהכנסות הבנק נטו מריבית. הסיכון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות ולאור מקורות המימון של הבנק, אין הבנק רואה בסיכון זה לכשעצמו סיכון מהותי. הבנק מייחס חשיבות רבה לגיוס מקורות יציבים בעלי פיזור גבוה.

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו

לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2023		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
167,006		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
		תזרימי מזומנים יוצאים
17,832	265,219	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,659	73,178	פיקדונות יציבים
11,488	102,556	פיקדונות פחות יציבים
2,685	89,485	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
107,379	161,085	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
758	3,033	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
106,173	157,604	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
448	448	חובות לא מובטחים
2,809	4,605	מימון סיטונאי מובטח
22,544	133,222	דרישות נזילות נוספות, מזה:
10,695	31,313	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
11,849	101,909	קווי אשראי ונזילות
14,279	14,279	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,921	75,581	מחויבויות מימון מותנות אחרות
166,764	-	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
		תזרימי מזומנים נכנסים
-	976	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
24,224	37,563	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
8,286	13,842	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
32,510	-	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
167,006		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
134,254		יחס כיסוי נזילות (%)
124%		

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ברבעון.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 62.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2022		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
189,487	-	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
20,366	253,302	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
4,090	81,798	פיקדונות יציבים
15,149	133,922	פיקדונות פחות יציבים
1,127	37,582	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
128,999	195,269	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
711	2,844	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
127,850	191,988	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
438	437	חובות לא מובטחים
390	2,615	מימון סיטונאי מובטח
18,378	113,877	דרישות נזילות נוספות, מזה:
8,412	20,612	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
9,966	93,265	קווי אשראי ונזילות
9,237	9,237	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
1,976	77,251	מחויבויות מימון מותנות אחרות
179,346	-	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
852	1,246	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
20,673	35,314	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
6,993	11,514	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
28,518	-	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)		
189,487		
150,828		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
126%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ברבעון.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 61.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

לוח ז-1: יחס כיסוי הנזילות (LCR) - תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו (המשך)

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2022		
סך ערך משוקלל**	סך ערך לא משוקלל*	
סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה		
179,514	-	סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
תזרימי מזומנים יוצאים		
19,186	253,557	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים, מזה:
3,978	79,553	פיקדונות יציבים
13,652	122,120	פיקדונות פחות יציבים
1,556	51,884	פיקדונות לתקופה העולה על 30 ימים (סעיף 84 להוראת ניהול בנקאי תקין 221)
123,976	185,597	מימון סיטונאי בלתי מובטח, מזה:
730	2,920	פיקדונות לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים) ופיקדונות ברשתות של תאגידים בנקאיים קואופרטיבים
121,997	181,428	פיקדונות שאינם לצרכים תפעוליים (כל הצדדים הנגדיים)
1,249	1,249	חובות לא מובטחים
937	3,773	מימון סיטונאי מובטח
18,850	120,669	דרישות נזילות נוספות, מזה:
8,757	25,885	תזרימים יוצאים בגין חשיפה לנגזרים ודרישות ביטחון אחרות
-	-	תזרימים יוצאים בגין אובדן מימון מוצרי חוב
10,093	94,784	קווי אשראי ונזילות
11,227	11,227	מחויבויות מימון חוזיות אחרות
2,010	79,158	מחויבויות מימון מותנות אחרות
176,186	-	סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים
תזרימי מזומנים נכנסים		
-	1,553	הלואאות מובטחות (למשל עסקות מכר חוזר)
19,639	39,500	תזרימים נכנסים מחשיפות הנפרעות כסדרן
8,835	11,107	תזרימי מזומנים נכנסים אחרים
28,474	-	סך-הכל תזרימי מזומנים נכנסים
סך ערך מתואם***		
179,514		סך-הכל נכסים נזילים באיכות גבוהה (HQLA)
147,712		סך-הכל תזרימי מזומנים יוצאים נטו
122%		יחס כיסוי נזילות (%)

* ערכים לא משוקללים חושבו כיתרות בלתי מסולקות העומדות לפירעון או ניתנות לפירעון על-ידי המחזיק תוך 30 ימים (לגבי תזרימים נכנסים ותזרימים יוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ברבעון.

** ערכים משוקללים חושבו לאחר הפעלת מקדמי ביטחון מתאימים או שיעורי תזרים נכנס ויוצא (לגבי תזרימים נכנסים ויוצאים), על בסיס ממוצע תצפיות יומיות. מספר התצפיות ששימשו בחישוב הממוצעים ברבעון המדווח הינו 57.

*** ערכים מתואמים חושבו לאחר הפעלת (1) מקדמי ביטחון ושיעורי תזרים נכנס ויוצא ו-(2) כל המגבלות הרלוונטיות (כלומר מגבלה על נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 2 וברמה 2 ומגבלה על תזרימים נכנסים).

יחס כיסוי הנזילות הממוצע במהלך הרבעון השלישי של שנת 2023 (ממוצע תצפיות יומיות ברבעון) עמד על 124% במאוחד ובתאגיד הבנקאי "סולו", כאשר הדרישה המזערית היא 100%. היחס הממוצע של הרבעון השלישי של שנת 2023 עלה לעומת יחס כיסוי הנזילות ברבעון הרביעי של שנת 2022 כתוצאה משינוי בתמהיל המפקידים וסוגי הפיקדונות. לאור התנודתיות בשווקים, ובפרט בשוקי המניות בארצות-הברית ובישראל, ובשוק ה-SWAP שקל-מטבע-חוץ, הבנק פעל במטרה לשמור על רמות נזילות גבוהות במטבע-חוץ. מפרוץ מלחמת חרבות ברזל ועד סמוך למועד פרסום הדוחות לא היה שינוי מהותי ביחסי הנזילות. הבנק עוקב אחרי ההתפתחויות בשווקים ושומר על רמות נזילות נאותות בשקלים ובמטבע-חוץ.

יחס המימון היציב נטו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2023 עומד על 125% במאוחד, כאשר הדרישה המזערית היא 100%. יחס המימון היציב נטו ירד בהשוואה ליחס ליום 31 בדצמבר 2022 לאור גידול בצרכי מימון (בעיקר בגין אשראי ונגזרים) וצמצום במקורות מימון יציבים בגין פיקדונות סיטונאים ופירעון הנפקות (אג"ח וכתבי התחייבות נדחים מותנים - COCO).

עיקר הנכסים הנזילים של הבנק הינם אגרות-חוב ממשלתיות של ממשלת ישראל בשקלים ובמטבע-חוץ, אגרות-חוב של ממשלת ארצות-הברית במטבע-חוץ והפקדות בבנקים מרכזיים (בבנק ישראל ובפדרל ריזרב). הבנק מנהל את יחס כיסוי הנזילות, ובהתאם את הנכסים הנזילים, בהפרדה בין היחס הכולל לבין היחס במטבע-חוץ בלבד. לפירוט הנכסים הנזילים לפי רמות ראה טבלה להלן. דירקטוריון הבנק אימץ מגבלה פנימית המחמירה מהדרישה הרגולטורית ליחס כיסוי הנזילות, הן לתאגיד הבנקאי "סולו" והן במאוחד.

מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ועסקים קטנים בישראל, בעלי סיכון נזילות נמוך ביחס למקורות אחרים. בנוסף, הבנק מתממן באמצעות הנפקות, פיקדונות מחברות עסקיות ופיננסיות ועוד. המקורות במטבע-חוץ כוללים פיקדונות מלקוחות פרטיים ומלקוחות עסקיים בארץ, תושבי חוץ, חברות ישראליות בחו"ל, פיקדונות ריפוי, הנפקת CDs ומכשירים אחרים המבוססים על-ידי ה-FDIC בארצות-הברית ומקורות נוספים. הבנק מנהל מעקב אחר ריכוזיות מקורות המימון בחתכים שונים, הן בשקלים והן במטבע-חוץ, ועומד במגבלות הפנימיות בנושא. הבנק אינו מסתמך על מימון משוק ההון כמקור מימון עיקרי. מפרוץ מלחמת חרבות ברזל ועד סמוך למועד פרסום הדוחות לא היה שינוי מהותי במבנה מקורות המימון של הבנק.

לוח ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו

ליום 30 בספטמבר 2023				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון*
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:	63,949	63,949	-	-
הון פיקוחי	63,949	63,949	-	-
מכשירי הון אחרים	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:	241,275	13,559	30,553	217,585
פיקדונות יציבים	88,381	4,952	7,094	80,726
פיקדונות פחות יציבים	152,894	8,607	23,459	136,859
מימון סיטונאי:	69,983	5,795	13,382	201,742
פיקדונות לצרכים תפעוליים	-	-	-	-
מימון סיטונאי אחר	69,983	5,795	13,382	201,742
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:	37,447	31,262	6,778	46,561
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	(2,622)	-	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל	37,447	31,262	6,778	49,183
סך מימון יציב זמין (AFS)	412,654	114,565	50,713	465,888
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)				
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)	8,162	69,323	7,522	120,508
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות	-	-	-	-
הלוואות וניירות-ערך הנפרעים כסדרם:	282,492	268,624	44,705	80,540
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות	11,186	8,384	3,068	8,448
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:	162,580	129,703	38,359	68,145
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	12,386	4,597	7,429	11,368
הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:	102,749	124,506	3,259	3,183
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	21,643	31,509	1,162	1,164
ניירות-ערך שאינם בכשל ושאנם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה	5,977	6,031	19	764
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית	-	-	-	-
נכסים אחרים:	31,760	8,169	112	24,725
סחרות הנסחרות פיזית, לרבות זהב	-	-	-	-
נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)	294	346	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	11,489	8,867	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי ביטחונות משתנים שהופקדו	280	280	-	-
אחרים	19,697	8,169	112	15,232
פריטים חוץ-מאזניים	8,473	186,259	-	-
סך מימון יציב נדרש (RSF)	330,887			
יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)	125%			

* פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחרות הנסחרות פיזית.

לוח ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו (המשך)

ליום 30 בספטמבר 2022				
ערך משוקלל	ערך לא משוקלל לפי תקופות לפירעון			
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים	ללא מועד פירעון*
פריטי מימון יציב זמין (AFS)				
הון:	59,128	-	-	-
הון פיקוחי	59,128	-	-	-
מכשירי הון אחרים	-	-	-	-
פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:	231,731	8,305	230,115	-
פיקדונות יציבים	88,158	1,565	86,408	-
פיקדונות פחות יציבים	143,573	6,740	143,707	-
מימון סיטונאי:	72,881	9,964	227,119	-
פיקדונות לצרכים תפעוליים	-	-	-	-
מימון סיטונאי אחר	72,881	9,964	227,119	-
התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית	-	-	-	-
התחייבויות אחרות:	34,225	5,549	40,053	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	-	1,698	-	-
כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל	34,225	5,549	38,355	-
סך מימון יציב זמין (AFS)	397,965	23,818	497,287	-
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)				
סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)	6,838	9,128	143,245	-
פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות	-	-	-	-
הלוואות וניירות-ערך הנפרעים כסדרם:	266,242	35,926	79,631	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1	-	-	-	-
הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות	9,948	3,005	4,413	-
הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:	151,098	29,611	69,089	-
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	13,200	8,200	12,094	-
הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:	98,964	3,276	3,285	-
עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203	20,817	1,188	1,193	-
ניירות-ערך שאינם בכשל ושאנם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה	6,232	34	2,844	-
נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית	-	-	-	-
נכסים אחרים:	31,407	103	25,108	-
סחרות הנסחרות פיזית, לרבות זהב	-	-	-	-
נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)	683	803	-	-
נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו	8,026	9,724	-	-
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי ביטחונות משתנים שהופקדו	356	356	-	-
אחרים	22,342	103	14,225	-
פריטים חוץ-מאזניים	8,332	182,206	-	-
סך מימון יציב נדרש (RSF)	312,819			
יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)	127%			

* פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחרות הנסחרות פיזית.

לוח ז-2: יחס מימון יציב נטו (NSFR), תאגיד בנקאי בע"מ וחברות מאוחדות שלו (המשך)

ערך משוקלל	ליום 31 בדצמבר 2022			ללא מועד פירעון*	
	שנה או יותר	מ-6 חודשים עד שנה	עד 6 חודשים		
פריטי מימון יציב זמין (AFS)					
61,620	61,620	-	-	-	הון:
61,620	61,620	-	-	-	הון פיקוחי
-	-	-	-	-	מכשירי הון אחרים
234,073	17,707	12,513	223,091	-	פיקדונות קמעונאיים מיחידים ומעסקים קטנים:
87,781	5,655	1,990	84,458	-	פיקדונות יציבים
146,292	12,052	10,523	138,633	-	פיקדונות פחות יציבים
78,343	6,303	14,709	225,342	-	מימון סיטונאי:
-	-	-	-	-	פיקדונות לצרכים תפעוליים
78,343	6,303	14,709	225,342	-	מימון סיטונאי אחר
-	-	-	-	-	התחייבויות עם נכסים תואמים בעלי תלות הדדית
38,114	31,076	8,821	39,626	-	התחייבויות אחרות:
		403			התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו
38,114	31,076	8,821	39,223	-	כל יתר ההתחייבויות וההון שלא נכללו בקטגוריות לעיל
412,150	116,706	36,043	488,059	-	
סך מימון יציב זמין (AFS)					
פריטי מימון יציב נדרש (RSF)					
7,936	56,096	14,296	145,423	-	סך נכסים נזילים באיכות גבוהה לפי יחס מימון יציב נטו (HQLA)
-	-	-	-	-	פיקדונות המוחזקים במוסדות פיננסיים אחרים למטרות תפעוליות
272,718	260,484	41,559	78,379	-	הלוואות וניירות-ערך הנפרעים כסדרם:
-	-	-	-	-	הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה ברמה 1
-	-	-	-	-	הלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שמובטחות על-ידי נכסים נזילים באיכות גבוהה שאינם ברמה 1 והלוואות למוסדות פיננסיים הנפרעות כסדרן שאינן מובטחות
10,167	7,384	2,988	8,599	-	הלוואות ללקוחות סיטונאיים שאינם פיננסיים הנפרעות כסדרן, הלוואות ללקוחות קמעונאיים ולעסקים קטנים, והלוואות לריבונות, לבנקים מרכזיים ולישויות סקטור ציבורי, מזה:
156,178	125,242	35,369	65,944	-	עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203
13,204	4,669	8,184	12,153	-	הלוואות לדיור המובטחות במשכנתא שנפרעות כסדרן, מזה:
100,487	121,728	3,168	3,204	-	עם משקל סיכון של 35% או פחות על-פי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203
21,217	30,839	1,165	1,178	-	ניירות-ערך שאינם בכשל ושאנם כשירים להיחשב נכסים נזילים באיכות גבוהה, לרבות מניות נסחרות בבורסה
5,886	6,130	34	632	-	נכסים עם הקבלה להתחייבויות בעלות תלות הדדית
-	-	-	-	-	נכסים אחרים:
27,377	7,445	103	24,031	-	סחרות הנסחרות פיזית, לרבות זהב
-	-	-	-	-	נכסים שהופקדו כביטחון ראשוני לחוזי נגזרים והעמדות לטובת קרן למימון כשל של צדדים נגדיים מרכזיים (CCPs)
115	135				נכסים בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו
6,503	6,906				התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצורך יחס מימון יציב נטו לפני ניכוי ביטחונות משתנים שהופקדו
200	200				אחרים
20,559	7,445	103	16,790	-	פריטים חוץ-מאזניים
8,290	183,135				
316,321					סך מימון יציב נדרש (RSF)
130%					יחס מימון יציב נטו (NSFR) (%)

* פריטים שידווחו במסגרת הטור "ללא מועד פירעון" הינם פריטים ללא מועד פירעון מוגדר. זה כולל, אך לא מוגבל, לפריטים כגון הון צמית, פיקדונות ללא מועד פירעון, פוזיציות בחסר, פוזיציות בעלות מועד פירעון פתוח, מניות שאינן כשירות להיחשב כנכסים נזילים באיכות גבוהה וסחרות הנסחרות פיזית.

הבנק עומד בכל מגבלות סיכון הנזילות, הרגולטוריות והפנימיות, הכוללות, בין השאר, LCR לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 221, מודל פנימי LCR ל-30 יום ומודלים לטווחים הקצרים והארוכים יותר, מודל NSFR (יחס מימון יציב). בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221, נכון ליום 30 בספטמבר 2023 הבנק מחזיק במאוחד נכסים נזילים (בעיקר רזרבות בבנקים מרכזיים, ניירות-ערך סחירים של ממשלות וכן מטבעות ושטרי כסף) לזמן משבר (לאחר מקדמי ביטחון) בסך של 164.9 מיליארד ש"ח, בנוסף לאגרות-חוב נזילות שאינן מוכרות לצרכי חישוב הנכסים הנזילים. לאור ההנחות לגבי מיחזור פיקדונות במהלך עסקים רגיל והנחות אחרות, הבנק אינו צופה בעיות נזילות שיחייבו שימוש בנכסים הנזילים, אך ערוך לתרחישים הנדרשים.

לוח ז-3: פירוט נכסים נזילים לפי רמות כנדרש בהוראות באזל

ממוצע לרבעון שהסתיים ביום 30 בספטמבר 2023	יתרה ליום 30 בספטמבר 2023	
במיליוני ש"ח		
165,231	163,310	נכסי רמה 1
1,689	1,582	נכסי רמה 2א
86	-	נכסי רמה 2ב
167,006	164,892	סך-הכל HQLA
במיליוני ש"ח		
188,087	181,851	נכסי רמה 1
1,254	1,458	נכסי רמה 2א
146	153	נכסי רמה 2ב
189,487	183,462	סך-הכל HQLA
במיליוני ש"ח		
177,814	180,690	נכסי רמה 1
1,542	1,681	נכסי רמה 2א
158	167	נכסי רמה 2ב
179,514	182,538	סך-הכל HQLA

ח. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד העלול להיגרם מתהליכים פנימיים כושלים או לקויים, מפעולות אנוש, מכשלים במערכות וכן מאירועים חיצוניים. ההגדרה כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין. כשל הקשור לאחד הגורמים האמורים עלול להביא לפגיעה אפשרית ברווחיות. הבנק מפעיל יחידות בקרה ו/או נהלים ומערכות בנושאים הקשורים לפעילות בנקאית, לרבות יחידות אבטחת מערכות מידע והגנת הסייבר, ניהול המשכיות עסקית, ביטחון, קצין צוות ראשי, ניהול משאבי אנוש, בקורות תהליכים ועוד.

לאור פרוץ מלחמת חרבות ברזל נקט הבנק בשורה של תהליכים ואמצעים להמשך פעילות מיטבי בנסיבות שנוצרו, ובכללם במסגרת המשכיות עסקית. ככלל, הסיכונים התפעוליים שקשורים למלחמה והשלכותיהם נבחנים ומנותחים באופן שוטף. בהתאם, נשקלים ומיושמים בקורות ואמצעים למזעור הסיכונים. בהיבטי סיכון אבטחת מידע וסייבר, נציין כי במסגרת המלחמה גדל מספר מתקפות הסייבר על מטרות בישראל ובכללן הבנק, עד כה ללא פגיעה בפעילותו. הבנק פועל במטרה לצמצם את הסיכון. בתחום המשכיות העסקית, הבנק הפעיל את תכניות המשכיות העסקית שלו כבר בשבת, ביום הראשון של המלחמה, כולל כינוס של צוותי חירום, העברת עובדי המטה לעבודה מרחוק, סגירת סניפים בודדים באזורי הלחימה תוך הסטת לקוחות ועובדים לפעילות מרחוק ומיקומים אחרים, ביצוע התאמות בפעילות סניפים אחרים, הפעלת סניפים נידים ומתן הנחיות שוטפות לחיזוק מוכנות, ללא פגיעה מהותית בפעילות. הבנק בוחן את המצב באופן שוטף ומבצע התאמות בפעילותו. למידע נוסף בנושא סיכון תפעולי ואופן ניהולו ובכלל זה סיכונים טכנולוגיים ומידע, סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים מחשוב ענן, היערכות לחירום וביטוח ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

ט. סיכון ציות

סיכון הציות הוא הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר התאגיד הבנקאי עלול לספוג כתוצאה מכך שהוא אינו מקיים את הוראות הציות כהגדרתן בהוראת ניהול בנקאי תקין 308.

במסגרת סיכון הציות כלולים בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 308, גם סיכונים הנובעים מתחום הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, ניגוד עניינים, איסור הלבנת הון ומימון טרור (לרבות אלה העוסקות בדיני המס), מתן ייעוץ ללקוח, אכיפה בניירות-ערך, הגנה על הפרטיות (למעט היבטים של טכנולוגיית המידע), הוראות החקיקה בישראל ליישום ה-FATCA וה-CRS והיבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות או הוראות בעלות אופי דומה. תחת סיכון הציות כלול גם הסיכון להפרת סנקציות בינלאומיות ורשימות מוכרזים. הטיפול בסיכון כרוך במעקב, ניתוח ויישום הסנקציות הבינלאומיות ורשימות המוכרזים, במעקב אחר העברות כספים בינלאומיות ובמעקב אחר פתיחת חשבונות ללקוחות ופעילות בנקאית בהם. הבנק מיישם את הסנקציות בהתאם למדיניות שנקבעה.

סיכון הציות כולל גם את סיכון המוניטין הנלווה לאי-הציות להוראות האמורות.

במסגרת סיכון הציות נכלל גם הסיכון בקשר עם פעילות הבנק מול בנקים שמקום מושבם ברשות הפלסטינית אשר טעונה עמידה בדרישות רגולטוריות שונות, בפרט בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור, וכרוכה במעקב אחר העברות כספים אל ומאת תושבי הרשות הפלסטינית.

בתחילת שנת 2009 הפסיק הבנק את פעילותו עם בנקים וסניפים שמקום מושבם ברצועת עזה, לאחר שהמשלה הכריזה על עזה כעל ישות עוינת. במרוצת השנים, חזר הבנק ופנה לבנק ישראל ולמשרד האוצר והודיע כי נוכח הבעייתיות הכרוכה במתן שירותים בנקאיים לבנקים הפלסטיניים ברצונו להפסיק מתן שירותים קורספונדנטים לבנקים אלה.

בחודש ינואר 2018 קיבל הבנק כתבי חסינות ושיפוי חתומים מהיועץ המשפטי לממשלה ומשרד האוצר (בהתאמה). כתב החסינות מגן על הבנק, נושאי משרה בו ועובדיו מפני הגשת כתב אישום בישראל בגין עבירות מסוימות בקשר עם הלבנת הון ומניעת מימון טרור ביחס לשירותים שהבנק העניק או יעניק לבנקים פלסטיניים מיום 28 במרץ 2016 ועד ליום 31 במאי 2019 ("תקופת החסינות והשיפוי"). בהמשך לכתב החסינות, קיבל הבנק בינואר 2018 מכתב מהמפקחת על הבנקים ובו הודעתה כי לא יינקטו צעדי אכיפה בכל הנוגע לפעולות של הבנק בקשר למתן שירותי קורספונדנציה שעליהם חל כתב החסינות.

בכתב השיפוי התחייבה מדינת ישראל לשפות את הבנק בסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין הוצאות (חבות לפי פסק דין והוצאות משפט) בהן יישא הבנק במסגרת הליכים אזרחיים או הליכים פליליים שלא הסתיימו בהרשעה אשר ננקטו כנגד הבנק, נושא משרה בו או עובד בקשר עם מתן השירותים הקורספונדנטים בתקופת החסינות והשיפוי. התחייבויות החסינות והשיפוי הניתנות לבנק כאמור כפופות לסייגים שנקבעו בהן ולתנאים בהם על הבנק לעמוד.

לאור בקשת המדינה לדחות את מועד סיום מתן השירותים הקורספונדנטים עד ליישום של פתרון ארוך טווח למתן השירותים הקורספונדנטים, באמצעות הקמת חברה ממשלתית אשר תספק לבנקים פלסטיניים שירותים אלה - ניתן ביום 30 ביוני 2019 כתב שיפוי מעודכן. בהתאם לכתב השיפוי המעודכן, עודכן סכום השיפוי בו התחייבה המדינה כלפי הבנק כמפורט לעיל, לסכום של עד 1.5 מיליארד ש"ח בגין כל הליך (ולא באופן מצטבר). כתב השיפוי וכתב החסינות מוארכים מפעם לפעם וההארכה האחרונה התקבלה עד ליום 31 במרץ 2024.

מלחמת חרבות ברזל ומצב החירום מעצימים את סיכוני הציוד הנובעים ממימון טרור והלבנת הון. מערך הציוד בבנק התאים את פעילותו למצב המלחמה והחירום בשורה של צעדים הממוקדים בין היתר בסיכונים העולים ממצב זה. בהמשך לאמור בביאור 1.25. לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2022, ביום 1 במאי 2023, בחלוף שלוש שנים ממועד הסדר מסוג Deferred Prosecution Agreement (כתב אישום נדחה) ("DPA") ובהתאם להוראותיו, אישר בית המשפט הפדרלי בארצות-הברית (בניו-יורק) בצו את ביטולו של כתב האישום וההליך הפלילי כנגד הבנק. הצו האמור מביא לסיומם את ההליכים הפליליים כנגד הבנק. ביום ה-30 באפריל 2023 הסתיים גם הסדר מסוג Non Prosecution Agreement (הסכם בדבר אי העמדה לדין) ("NPA") בקשר לחקירת פיפ"א ובהתאם להוראותיו. לפרטים נוספים ראה [ביאור 1.10 בתמצית הדוחות הכספיים](#).

למידע נוסף בנושא סיכון ציוד ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

י. סיכון משפטי

הסיכון המשפטי כולל, בין היתר, תביעות משפטיות, פסקי דין, חוסר יכולת לאכוף חוזים, וכן חשיפה לקנסות (Fines, Penalties) או צעדי אכיפה (Enforcement measures) כתוצאה מפעילות פיקוחית והסדרים פרטניים (Private Settlements) שעלולים לשבש או להשפיע באופן שלילי על פעילות קבוצת הבנק. הקבוצה נעזרת ביעוץ משפטי פנימי וחיצוני, לצורך התמודדות עם הסיכון. למידע נוסף בנושא התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ראה [ביאור 10 בתמצית הדוחות הכספיים](#). למידע נוסף בנושא סיכון משפטי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

יא. סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מוגדר כסיכון קיים או עתידי לפגיעה בהכנסות או בהון כתוצאה מתדמית שלילית על-ידי מחזיקי העניין הרלוונטיים, כגון: לקוחות, צדדים לעסקות, בעלי מניות, משקיעים, או גופים גולטוריים. הסיכון, אשר בדרך כלל מתלווה לפעילויות אחרות וסיכונים אחרים, יכול להתממש במגוון דרכים כגון עזיבת לקוחות, רגולציות חדשות ועוד. למידע נוסף בנושא סיכון מוניטין ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

יב. סיכון רגולציה

סיכון רגולציה מתייחס להוראות רגולטוריות שטרם נכנסו לתוקף, ובא ידי ביטוי בשני היבטים עיקריים:

- אי הערכות ליישום הוראה או הערכות חלקית ליישום של הוראה רגולטורית מחייבת.
- הכבדת הנטל הרגולטורי, באופן העלול להביא לפגיעה ביכולת הבנק לעמוד בהתחייבויותיו, לממש ולמקסם את יעדיו העסקיים, להציע ולספק שירותים בנקאיים מסוימים ו/או להצריך היערכות ליישום מורכב ומתמשך, ולביצוע השקעות טכנולוגיות ואחרות עתירות משאבים, הכרוכות בעלות ניכרת.

לפרטים בדבר יוזמות רגולטוריות מהותיות בעלות השפעה על פעילות הבנק בתקופת הדיווח ראה [דוח ממשל תאגיד](#). למידע נוסף בנושא סיכון רגולציה ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

יג. סיכון כלכלי

זיהוי גורמי הסיכון בסביבה הכלכלית נעשה על-ידי המחלקה הכלכלית תוך מעקב אחר נתונים כלכליים ופיננסיים שוטפים בארץ ובעולם, והערכה מקצועית של המשמעויות הנגזרות מנתונים אלו. המחלקה ממפה ומדווחת על הסיכונים הפוטנציאליים במשק ובשווקים הפיננסיים לצוותים ולועדות הרלוונטיים. לפרטים בדבר מצב המשק בישראל ובעולם ראה [פרק סקירה כלכלית ופיננסית בדוח הדיקטוריון וההנהלה](#). למידע נוסף בנושא סיכון כלכלי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

ד. סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הנו סיכון לשינוי מהותי, עכשווי ו/או עתיד, לרווחים, להון, למוניטין, למעמד ו/או לאספקטים מהותיים אחרים, כתוצאה משילוב של אחד או יותר מהגורמים הבאים - שינויים בסביבה העסקית, החלטות עסקיות שגויות, אסטרטגיה ומטרות אסטרטגיות שאינן תואמות את הארגון וסביבת פעילותו, יישום בלתי נאות של אסטרטגיה, היעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים או טכנולוגיים וגורמים נוספים היוצרים את הסיכון. הסיכון האסטרטגי הנו פונקציה של התאמת (או היעדר התאמת) המטרות האסטרטגיות של הארגון לסביבת פעילותו, התאמת התכניות העסקיות שפותחו על מנת להשיג מטרות אלו, הקצאת המשאבים ואיכות היישום. ככזה, הסיכון הוא מידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022.

טו. סיכון סביבתי

על בסיס הגדרות ארגון ה-NGFS (Network for Greening the Financial System) ובהתאמה הגדרות הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, סיכונים סביבתיים מתייחסים לסיכונים, המתעוררים כתוצאה מחשיפה של מוסד פיננסי ו/או הסקטור הפיננסי לפעילויות, שיש להן פוטנציאל לגרום להגרעה סביבתית, כמו זיהום אוויר ומים, זיהום קרקע, אובדן מגוון ביולוגי, בירוא יערות ואובדן מערכות אקולוגיות, או להיות מושפעות ממנה. משבר האקלים תופס מקום הולך וגובר בסדר היום העולמי. שינוי האקלים מייצר השפעות מזיקות וסיכונים, המכונים סיכונים אקלים. הגם שיש קשר וחפיפה מסוימים בין סיכונים אקלים לסיכונים סביבה בהגדרתם המסורתית לעיל, הם אינם זהים. על-פי ארגון ה-NGFS ובהתאמה הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל, סיכונים אקלים למוסד פיננסי הם סיכונים המתעוררים עקב חשיפתו לסיכונים הנגרמים על-ידי שינוי האקלים או הקשורים אליו:

- סיכונים פיזיים (Physical Risks) - סיכונים כתוצאה מאירועי אקלים אקוטיים (אירועי קיצון) כמו הצפות, סערות, גלי חום/קור, שריפות ענק ו/או מתהליכים כרוניים, המתפתחים בהדרגה, כמו עלייה בטמפרטורות, קיטון במשקעים/מידבור, עלייה בגובה פני הים ואחרים.
 - סיכונים מעבר (Transition Risks) - סיכונים המתעוררים אגב שיבושים הנגרמים בתהליך הטרנספורמציה וההתאמה של הכלכלה העולמית, המתחייב, על-פי הקונצנזוס המדעי והסכמי ועידת פריז מ-2016, על מנת להיאבק במקור לשינויי האקלים - מכלכלה המבוססת על פעילויות עתירות פליטות פחמן דו חמצני וגזי חממה אחרים לכלכלה דלת/מאופסת פליטות. הגורמים המניעים את התהליך הם שינויים ברגולציה, חקיקה ומדיניות ממשלתית, שינויים טכנולוגיים, שינויי שוק ושינויים בהעדפות צרכנים, שינויים בתחום הליטיגציה ועוד.
- סיכונים אקלים עלולים להתרגם לסיכונים פיננסיים ה"מסורתיים" השונים שיש לבנק בפעילותו השוטפת, כמו סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון תפעולי, סיכון נזילות ואחרים וזאת דרך מגוון 'ערוצי תמסורת' מיקרו-ומקרו-כלכליים, שעלולים להשפיע לרעה על החוסן הפיננסי של עסקים, משקי בית ועל הכלכלה בכלל, וכן לסיכונים אחרים לבנק, כמו סיכון מוניטין, סיכון רגולטורי, סיכון משפטי ועוד. תחום סיכון האקלים נחשב כתחום מתפתח ומורכב, המגלם, בין השאר, סיכון סיסטמי רחב היקף (גלובלי), חסר תקדים, בעל טווח ההתממשות ארוך בהרבה מטווח התכנון העסקי שבו בנקים מורגלים וכזה המאופייין בחוסר ודאות מהותי.

בתקופת הדוח ביצע הבנק התנסות ראשונית בניית תרחיש סיכון אקלים פיזי אקוטי אודות חשיפה לאירוע הצפות קיצוני של בטוחות תיק האשראי לדירור ותיק האשראי העסקי המובטח בנדל"ן ובניית תרחיש ה-NGFS אודות סיכון מעבר Net-zero Disorderly-I Net-zero Orderly על הפסדי תיק האשראי העסקי וזאת על בסיס הנחות, מגבלות וקירובים שונים. תוצאות הניתוחים הראשוניים הראו חשיפה נמוכה באופן יחסי. הבנק ימשיך לשכלל את יכולותיו בנושא הרצת תרחיש אקלים ונערך לביצוע תרחיש אקלים אחיד בהובלת בנק ישראל.

למדדים עיקריים ואסטרטגיים בתחום הסביבה והאקלים ראה [פרק מדדי ESG עיקריים - סביבה, חברה וממשל בדוח הדירקטוריון וההנהלה בדוחות הכספיים לשנת 2022](#).

למידע נוסף בנושא סיכון סביבתי ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).

טז. סיכון מודל

סיכון המודל הינו סיכון להשלכות שליליות העשויות לבוא לידי ביטוי בהפסד כספי או השפעות לא פיננסיות (קבלת החלטות עסקיות ו/או אסטרטגיות שגויות, פגיעה במוניטין של הבנק ועוד), כתוצאה מהחלטות המתקבלות מתוצרי מודלים שגויים או שימוש לא הולם בתוצרי המודל. מקורות הסיכון הם ליקויים אפשריים באיכות נתוני קלט, מתודולוגיית פיתוח, יישום טכנולוגי ושימוש עסקי. בתאריך ה-8 ביוני 2023 פרסם הפיקוח על הבנקים טיוטת הוראת ניהול בנקאי תקין בנושא ניהול סיכונים מודל המסדירה את ההיבטים העיקריים בניהול אפקטיבי של סיכון מודל. הבנק בוחן את השלכות ההוראה.

למידע נוסף בנושא סיכון מודל ואופן ניהולו ראה [הדוח על הסיכונים - גילוי בהתאם לנדבך 3 ומידע נוסף על הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2022](#).